

Tato práce vznikla s podporou GA ČR (identifikační kód 404/05/0232, 404/09/1135 – Raně středověký člověk ve světle studia vybraných středočeských pohřebišť.)

Klecany. Raně středověká pohřebiště – 2. svazek

Nada Profantová a kolektiv

Vydal Archeologický ústav AV ČR, Praha, v. v. i.,
Letenská 4, 11801 Praha 1
Redakce neperiodických tisků Petr Meduna
Obálka Petr Meduna
Sazba a zlom v L^AT_EXu Ondřej Profant

Nakladatelství Epoque s. r. o.
Kaprova 12, 110 00 Praha 1

© Nada Profantová, P. Stránská, M. Hájek, J. Likovský, R. Kyselý, R. Kočárová, P. Kočár, H. Březinová, J. Hošek,
E. Ottenwelter, A. Kloužková, V. Hanykýř, M. Bartuška, L. Lisá, 2010

ISBN 978-80-7425-052-1 (Nakladatelství Epoque s. r. o.)
ISBN 978-80-87365-40-3 (Archeologický ústav AV ČR)

Objednávky:

Archeologický ústav AV ČR, Praha, v.v.i.
Letenská 4, 118 01 Praha 1, Česká republika
fax: +420 257 532 288
knihovna@arup.cas.cz

Nakladatelství Epoque s. r. o.
Kaprova 12, 110 00 Praha 1
tel: 224 810 353, 224 810 352
epocha@epocha.cz

Orders – Bestellungen:

Oxbow Books, Park End Place, Oxford OX1 1HN,
United Kingdom, oxbow@oxbowbooks.com

Beier&Beran – Archäologische Fachliteratur, Thomas-Müntzer-Str. 103,
D-08134 Langenweissbach, Germany, verlag@beier-beran.de

Kubon&Sagner, Buchexport-Import, P. O. Box 341018,
D-80328 Munich, Germany, order@kubon-sagner.de

Rudolf Habelt GmbH, Am Buchenhang 1,
D-53115 Bonn, Germany, info@habelt.de

Klecany
Raně středověká pohřebiště
2. svazek

Nada Profantová
a kolektiv

NAKLADATELSTVÍ
EPOCHA

Rekonstrukce gesta při pohřebním rituálu. Žena hází část svých šperků do hrobu svého muže (H 22/I). Kresba K. Pouličková

Ediční poznámka:

Z praktických důvodů byly statistické tabulky a diagramy označeny jako „Obrázek“ (odkaz „Obr.“) a číslovány jsou dle kapitola.pořadí v kapitole. Zkratka Tab. je vyhrazena celostránkovým obrázkovým kompozicím v „Části VIII Obrazové přílohy“. Podrobněji na straně 95.

Obsah

V Klecany I a II: Odborné detailní analýzy	7
Petra Stránská	
1 Pohřebiště Klecany I a II z pohledu antropologie	9
1.1 Zachovalost kostrového materiálu	9
1.2 Demografické charakteristiky	9
1.3 Metrická charakteristika, stavba kostry, tělesná výška	12
1.4 Zdravotní stav chrupu	12
Martin Hájek	
2 Pohřebiště Klecany I a II z pohledu antropogenetiky	17
2.1 Postup	17
2.2 Výsledky	18
2.3 Závěr	18
Jakub Likovský	
3 Pohřebiště Klecany I a II z pohledu paleopatologie	21
3.1 Úvod	21
3.2 Vrozené a vývojové vady	21
3.3 Degenerativní změny a jiné nemoci páteře	21
3.4 Zánětlivé změny	22
3.5 Zranění a arteficiální zásahy	22
3.6 Projevy jiných nemocí	23
3.7 Souhrn	23
René Kyselý	
4 Pohřebiště Klecany I. Zvířecí kosti	25
4.1 Přehled materiálu a jeho determinace	25
Romana Kočárová, Petr Kočár	
5 Pohřebiště Klecany I. Dřeva na pohřebišti	27
5.1 Úvod a metodika	27
5.2 Výsledky analýzy a diskuse	27
5.3 Závěr	28
Helena Březinová	
6 Klecany I a II. Textil z pohřebišť	29
6.1 Úvod	29
6.2 Textilní fragmenty na kovových předmětech z archeologických nálezů	29
6.3 Textilní fragmenty z pohřebiště Klecany I.	31

6.4	Textilní fragmenty z pohřebiště Klecany II.	33
6.5	Shrnutí	34
Jiří Hošek, Estel Ottenwelter		
7	Klecany I a II. Příspěvek k nožírství v 10. stol.	35
7.1	Užitá metodika průzkumu	35
7.2	Průzkum a jeho výsledky	35
7.3	Celkové zhodnocení	36
Alexandra Kloužková, Vladimír Hanykýř, Miroslav Bartuška		
8	Pohřebiště Klecany I a hradiště Klecany – Analýza historické keramiky	39
8.1	Stanovení chemického složení dodaných vzorků střepů	39
8.2	Hodnocení mikrostruktury vzorků střepových hmot z výbrusů optickým mikroskopem	40
8.3	Hodnocení mikrostruktury vzorků střepových hmot z výbrusů na optickém mikroskopu	41
8.4	Diskuse výsledků a závěr	46
8.5	Dodatek – analýzy zeminy	47
Lenka Lisá		
9	Klecany mikromorfologie sedimentů v archeologickém kontextu	49
9.1	Úvod a základní charakteristika lokality	49
9.2	Metodický přístup	49
9.3	Výsledky	49
9.4	Diskuse	49
9.5	Závěry	51
VI	Literatura	53
10.1	Písemné prameny	55
10.2	Použitá literatura	55
10.3	Zkratky použité v literatuře	72
VII	Die frühmittelalterlichen Gräberfelder in Klecany – Zusammenfassung	73
11.1	Gräberfeld I	75
11.2	Gräberfeld II	80
11.3	Schluss	85
12	Naturwissenschaftliche Analysen	87
12.1	Gräberfeld Klecany I und II aus der Sicht der physischen Anthropologie (P. Stránská)	87
12.2	Gräberfeld Klecany I und II aus der Sicht molekulargenetische Geschlechtsbestimmung bei den Knochenfunden (M. Hájek)	88
12.3	Gräberfeld Klecany I und II. Gesundheitszustand (J. Likovský)	88
12.4	Gräberfeld Klecany I. Zoologische Auswertung der Tierbeigaben (R. Kyselý)	89
12.5	Gräberfeld Klecany I. Die Analyse der Holzfunde (P. und R. Kočárovi)	89
12.6	Gräberfeld Klecany I. und II. Die Textilfragmente (H. Březinová)	89
12.7	Klecany I und II. Metallographische Messerforschung (J. Hošek, E. Ottenwelter)	91
12.8	Klecany I und der Burgwall. Analysen historischer Keramik – Keramikgefäße und Scherben (A. Kloužková, V. Hanykýř, M. Bartuška)	92
12.9	Klecany-Burgwall. Mikromorphologie der Sedimente im archäologischen Zusammenhang (L. Lisá)	93
VIII	Obrazové přílohy	95

Část V

Klecany I a II: Odborné detailní analýzy

4. Pohřebiště Klecany I. Zvířecí kosti

René Kyselý

Osteozoologický materiál pocházející z raně středověkých lidských hrobů z výzkumů v Klecanech v letech 2005 až 2008 (Klecany I, konec 9. až 10. st., blíže viz Profantová v zde 1. svazku, též Profantová 2009) lze dle původu rozdělit do tří kategorií: (1) milodary, (2) příměsí, které byly součástí zásypu a (3) kontaminace hlodavci. Do první kategorie bezpochyby spadají skelety nebo části skeletů kura domácího, jež byly nalezeny pouze v H 60, H 64 a H 68, a asi dvě žebra z hrobu H 76 patřící pravděpodobně praseti a žebra v H 54 snad též prasečí (?). Není ovšem vyloučeno, že intencionálně byly do hrobů vloženy i některé další nálezy, konkrétně dobře zachovalá část loketní kosti tura domácího (H 22) a páskovaná ulita plže páskovka žíhaná, *Cepaea vindobonensis* (H 4). Ostatní, zpravidla drobné, fragmenty kostí a zubů větších savců zjevně spadají do druhé kategorie (součást zásypu). Mezi hlodavci (*Rodentia*) byli doloženi sysel (*Spermophilus citellus*, H 25), myšice (*Apodemus*, H 68) a hraboš (*Microtus*, H 68).

Mezi ptačími kostmi byl determinován pouze kur domácí (*Gallus gallus* f. *domestica*). Vzhledem ke kontextuálním souvislostem i ostatní blíže neurčené doklady ptáků (determinované pouze jako *Avis* nebo *Galliformes*) zjevně patří kurovi domácímu, což morfologické znaky nevylučují. Popisované masité milodary představované kurem domácím nejsou shodného charakteru:

- v hrobě H 60 byly nalezeny ostatky subadultního jedince, přičemž přítomny jsou různé elementy skeletu, nejhojněji ale kosti zadních končetin, včetně mnoha prstních článků;
- v hrobě H 64 byl spolu s fragmenty skořápky vejce či vajec nalezen původně asi kompletní skelet adultní samice kura, a to původně asi v anatomické pozici, neboť kosti pocházejí z jednoho místa (u nohou dítěte, s. č. 845, Tab. 56 Profantová v zde, 1. svazek);
- v hrobě H 68 byly jednotlivé kosti skeletu nedospělého jedince roztroušeny do různých míst hrobu k různým částem lidského těla (konkrétní pozice jednotlivých anatomických částí viz přehled nálezů, níže). Roztroušené kosti z hrobu H 68 tvoří elementy skeletu bez anatomického překryvu, původně proto asi patřily jednomu jedinci, čemuž neodporuje ani odpovídající si (subadultní) věk jednotlivých kostí. Dohromady nálezy tvoří větší část skeletu. Vzhledem k existenci dutiny v hrobě není vyloučeno, že distribuci kostí v hrobě způsobili hlodavci (viz Profantová, zde 1. svazek).

Analogické nálezy, tj. skelety kura domácího, jsou

v raně středověkých hrobech Čech a Moravy poměrně frekventované (Mlíkovský 2003, Smetánka 2003, Profantová 2007, 2009). Podrobně byly osteometricky zpracovány nálezy z hrobů doby avarské (Ambros 1970), další osteometrická srovnání jsou k dispozici v Kyselý 2010.

4.1. Přehled materiálu a jeho determinace

Metodická poznámka: Měřeno a zkratky rozměrů dle Driesch (1976), jsou-li přítomny odpovídající si elementy z obou stran, pak měřeno jen na jedné straně. Zoologická a anatomická determinace uvedena latinsky, z toho zoologická determinace kurzivou. Zkratky: sin. = levá, dex. = pravá, prox. = proximální, dist. = distální, juv. = juvenilní, subad. = subadultní, adult. = adultní, frag. = fragmenty, indet. = neurčeno, GL = max. délka, L = levá, P = pravá. Nálezy jsou řazeny podle čísel hrobů a vrámcí hrobů podle označení kontextu, zoologické determinace a anatomické logiky. Odrážky označují jednotlivé kontexty (sáčky), v přehledu nálezů jsou pak jednotlivé nálezy odděleny středníkem.

rok 2005:

hrob H 4 hl. 108 cm, s. č. 10: středně velký savec: část diafýzy dlouhé kosti

— hl. 120–130 cm: *Cepaea vindobonensis*: ulita

hrob H 7 s. č. 53a: *Ovis aries*: molar 3 decidual dex., juv.

hrob H 11 s. č. 107: *Ovis/Capra*: praemolar 4 sin., adult.

hrob H 22 *Bos taurus*: ulna sin., 1/2

hrob H 25 KJ u ruky, s. č. 330: *Spermophilus citellus*: větší část skeletu

hrob H 31 vně vědra, s. č. 685: drobný neurčitelný fragment zvířecí kosti

hrob H 54 neidentifikováno

rok 2006:

hrob H 60a za nohami, s. č. 786: *Galliformes*: ulna sin. subad.; tibiotarsus dex. dist.; tarsometatarsus sin. et dex., subad.; phalanx proximalis digiti III anterior; *Avis* indet.: 11× phalanx posterior; 2× costae; 26× indet. frag.

hrob H 64 původně zjevně kompletní skelet kura domácího

—vedle vejce či vajec, s.č.845: *Gallus gallus* f. *domestica*: mandibula (část); cranium (část); quadratum sin. et dex.; 6× vertebrae thoracicae; 3× vertebrae indet.; notarium; synsacrum; 14× costae frag.; sternum; furcula; scapula sin. et dex.; coracoideum sin. et dex., GL=41,6 mm; humerus sin. et dex., adult., GL=57,1 mm; radius sin. et dex., GL=49 mm; ulna sin. et dex., adult., GL=54,7 mm; carpometacarpus sin. et dex., GL=31,2 mm; phalanx proximalis digiti III anterior sin. et dex.; pelvis sin. et dex.; femur sin. et dex. adult., GL=62,1 mm; tibiotarsus sin., adult., GL=86,2 mm; tibiotarsus dex. prox.; fibula sin. et dex.; tarsometatarsus sin et dex., adult., GL=55,7 mm, samice; 11× phalanx posterior; phalanx distalis (dráp); 49× indet.

—plavení: *Gallus gallus* f. *domestica*: 5× vertebrae; 3× phalanx posterior; *Rodentia*: 9× vertebrae; incisivus; 16× indet frag.:

Pozn.: skelet byl umístěn u nohou dítěte a to asi v anatomické pozici (tj. slepice byla uložena vcelku), poblíž se nacházely fragmenty skořápek zřejmě dvou asi slepičích vajec (blíže Profantová, zde 1. svazek)

hrob H 66 S část: *Bos taurus*: molar, frag.

rok 2007:

hrob H 68 roztroušený skelet kura domácího

—nad nádobou (v noře): *Gallus gallus* f. *domestica*: femur sin. subad.

—SV od nádoby, nad kostrou, s. č. 973: *Gallus gallus* f. *domestica*: pelvis dex.

—oblast hlavy, s. č. 1106: *Avis* indet.: phalanx posterior; *Apodemus*: mandibula dex.; *Rodentia*: pelvis sin.; 15× indet. frag.:

—pod křížovou kostí: cf. *Gallus*: 2× tibiotarsus sin. et dex. prox. epifyza; *Avis* indet.: 2× vertebrae cervicales; 2× vertebrae thoracicae; 6× costae; phalanx posterior; *Microtus*: mandibula sin.; *Rodentia*: humerus; 8× indet. frag.; *Homo*: phalanx

—u P dlaně, s. č. 1107: *Gallus gallus* f. *domestica*: humerus dex., subad.; *Gallus gallus* f. *domestica*: tarsometatarsus sin. subad.; *Galliformes*: fibula; phalanx proximalis digiti III anterior; os carpi ulnare; *Avis* indet.: 6× phalanx posterior; 3× indet.

—P ruka, s. č. 1107: *Avis*: 5× phalanx posterior; phalanx distalis (dráp); 7× indet.; *Galliformes*: os carpi ulnare

—nad L pánví: *Gallus gallus* f. *domestica*: femur dex.

—pod stehnem, s. č. 977: *Galliformes*: carpometacarpus sin.

—u P chodidla, s.č.992a: *Gallus gallus* f. *domestica*: tibiotarsus sin., subad.; sternum subad.; scapula dex.; ulna sin. et dex., subad.; acetabulum sin.; 5× indet. frag.

—u P chodidla, s.č.992: *Gallus gallus* f. *domestica*: mandibula prox. dex.; *Avis* indet.: 2× vertebrae thoracicae

—u L nohy: *Avis* indet.: cranium (fragmenty)

—nora u nádoby, s.č.962: *Rodentia*: fragmenty mozkovny

nad hrobem H 74 s.č.1024: *Equus caballus*: praemolar inferior 2 dex., adult.

hrob H 76 vedle vědra, s. č. 1084: cf. *Sus*: 2× costae sin. et dex. frag. (části levého a pravého žebra patřící asi praseti)

hrob H 83 vnitřní strana P femuru, s.č.1126: skořápky vejce

Ojediné drobné neurčitelné fragmenty a kůstky představující evidentně součást zasypu či intruzi pocházejí také zhrobů H 32, H 32a, H 33 a H 48.

zerzt sein. Aus diesem Grund war es auch nicht möglich, die Frequenz der Bruchwunden bezüglich Population auszuwerten, da die Anzahl der einzelnen Knochen (auch wenn wir beide Gräberfelder zusammenschließen und unter Anwendung von Methoden für die Bewertung von fragmentarischem Material) auch nach der Extrapolation der anatomischen Segmente durchwegs nicht über zwanzig liegt.

Von den Geburtsfehlern haben wir nur eine Variation der Wirbelanzahl (Lumbalisation S1, Sakralisation L5), evtl. Spondylolysis des 5. Lendenwirbels erfasst, ausnahmsweise erschien ein Spalt im Wirbelkanal am Kreuzbein. Als Fehlbildung ist vielleicht die Deformation des Distalendes der Unterarmknochen anzusprechen, die bei einer Frau im Alter von 35–50 auf dem Gräberfeld Klecany I (Grab 9) auftrat.

Osteomyelitis eines langen Knochens wurde nur in einem Fall beobachtet, es handelt sich um eine Beeinträchtigung des Wadenbeins bei einem älteren Individuum unbestimmten Geschlechts vom Gräberfeld Klecany II (Grab 6). Interessant ist der Befund entzündlicher Veränderungen an der Innenseite der Schädelknochen bei zwei Kindern vom Gräberfeld Klecany II (Gräber 34 und 35); Die Befunde sind leider fragmentarisch und über die Etiologie, einschließlich der spezifischen, können wir allenfalls Spekulationen anstellen.

Insgesamt können wir sagen, dass aus der Sicht des Gesundheitszustands (auch wenn es nicht möglich war, eine Bewertung der Population vorzunehmen) die Gräberfelder Klecany I und Klecany II von den frühmittelalterlichen Gräberfeldern nicht abweichen. Auf keinem der Gräberfelder sind absichtliche (Kampf-)verletzungen erwiesen. Eher eine Kuriosität bildet die posttraumatische und die unvollendete Trepanation.

12.4. Gräberfeld Klecany I. Zoologische Auswertung der Tierbeigaben (R. Kyselý)

In den frühmittelalterlichen Gräbern des Fundortes Klecany I (Ende 9.–10. Jh.) wurden Tierknochen gefunden, von denen viele als Teil der Verfüllung oder als Kontamination durch kleine Nagetiere gedeutet werden können. Im Fall der größeren Funde eines Teils des Ellbogenknochens vom Hausrind (Grab 22), einer Schweinerippe? (Grab 76 und 54) und des Schneckengehäuses von *Cepaea vindobonensis* (Grab 4) könnte es sich um absichtlich abgelagerte Gegenstände handeln. Rituellen Charakters sind die Funde der Überreste vom Haushuhn (*Gallus gallus f. domestica*): Im besonderen handelt es sich um (1) Reste eines subadulten Tiers (insbesondere des Knochens der hinteren Gliedmaßen) in Grab 60, (2) das komplette Skelett eines erwachsenen Weibchens etwa in anatomischer Lage zusammen mit den Fragmenten von

Eiern/eines Eies in Grab 64, (3) und einzelne Knochen des Skeletts eines ursprünglich wohl einzigen nicht erwachsenen Tieres, verstreut an verschiedenen Stellen in Grab 68. Der Beitrag bietet eine Übersicht aller Funde einschließlich der anatomischen Bestimmung und die Osteometrie.

12.5. Gräberfeld Klecany I. Die Analyse der Holzfunde (P. und R. Kočárovi)

Im Zuge der Ausgrabung des frühmittelalterlichen Gräberfelds in Klecany wurde auch eine Analyse der Reste von Holzfunden vorgenommen. Festgestellt wurden 11 Taxa von Gehölzen. Am zahlreichsten waren Nadelhölzer vertreten (vor allem Kiefer, Tanne, Tanne/Fichte und unbestimmbare Nadelhölzer). Diese Arten kamen im Untersuchungsgebiet im Frühmittelalter nicht als dominanter Bestandteil der Waldgemeinschaften vor, sondern wurden als Rohstoff ausgewählt.

Besonders Tanne, Tanne/Fichte und Kiefer sind in den Proben aus der „Konstruktion“ der Gräber, der Särge evtl. als Reste von Brettern belegt. Nur am Rand wurden Holzbauteile von Fichte (unter 2%) und Eiche – unter 3% erfasst.

Interessant sind die Ergebnisse der Analyse der Holzbestandteile von Gegenständen aus anderem Material. In Grab 22 handelte es sich wahrscheinlich um einen Axtstiel aus Ahorn (*cf. Acer*). Messer Nr. 1 aus Grab 31 enthielt Reste von Erle (*Alnus*) und eine Messerscheide aus Birken- oder Erlenholz (*Betula, Betula/Alnus*), auf dem Messer aus Grab 66B fanden sich Reste von Lindenh Holz (*Tilia*).

Aus Grab 48 stammt ein Gefäß aus Fichtenholz (*Picea*).

In den Gräbern 22, 31, 66 und 76 sind Reste von Eimern aus Eibe (*Taxus*) erwiesen (in Form von Metallreifen mit Holzresten).

12.6. Gräberfeld Klecany I. und II. Die Textilfragmente (H. Březinová)

Bei der Erkenntnis der mittelalterlichen Textilproduktion sind wir auf das Studium kleiner Textilfragmente angewiesen, die in unserem Raum am häufigsten auf korrodierten Metallgegenständen gefunden werden. Systematisch sind zum gegenwärtigen Zeitpunkt lediglich die Funde von den großmährischen Gräberfeldern in Mähren untersucht worden (*Kostelnáková 1973; Březinová 1997*), auf böhmischem Gebiet sind meist nur Einzelfunde analysiert worden (z.B. *Březinová 2002*). Klecany I und II sind somit die ersten frühmittelalterlichen Gräberfelder auf dem Gebiet Böhmens, wo im Rahmen der fachlichen Auswertung auch alle auf den Metallgegenständen erhaltenen Textilreste verarbeitet worden sind.

Část VI
Literatura

10.1. Písemné prameny

Kosmas (český):

Kosmova kronika česká. Edice B. Bretholz (ed.): *Cosmae Pragensis Chronica Boemorum. Monumenta Germaniae historica, Scriptorum rerum Germanicarum, Nova Series, Tomus II*, Berlin 1923.

Letopis tzv. kanovníka Vyšehradského.

Pokračování Kosmovy kroniky, podle kapitulního rukopisu G 5: Praha 1974, Překlad J. Hrdiny. 39–74, edice J. Emler (ed): *Fontes rerum Bohemicarum II, Chronicon*, Praha 1874, 203–237.

10.2. Použitá literatura

Poznámka: Literatura se snaží přinést i cizojazyčná resumé, ovšem v některých případech neexistují, nebo po povodních jsou lokální sborníky těžko dostupné. V některých případech pak je resumé jen jeden řádek, taková je prakticky zbytečné uvádět. Proto není ohledně resumé zcela jednotná.

Ambros, C. 1970:

K včasnej histórii chovu kury domácíj na Slovensku. *Agrikultúra* 9, 7–36.

Aufderheide, A. C. – Rodríguez-Martin, C. 1998:

The Cambridge Encyclopedia of Human Paleopathology. Cambridge: Cambridge University Press.

Bach, H. – Dušek, S. 1971:

Slawen in Thüringen. Geschichte, Kultur und Anthropologie im 10.–12. Jahrhundert. Nach den Ausgrabungen bei Espenfeld. Weimar.

Bartošková, A. 1986:

Slovanské depoty železných předmětů v Československu — Slawische Hortfunde von Eisengegenständen in der Tschechoslowakei. Studie AÚ ČSAV XVIII/2. Praha.

Bartošková, A. 1997a:

Keramický soubor z počátků raně středověkého osídlení budečského předhradí — Ein keramischer Komplex aus den Anfängen der frühmittelalterlichen Besiedlung der Vorburg von Budeč. *Památky archeologické* 88, 111–141.

Bartošková, A. 1997b:

Budeč ve sféře velkomoravské kultury. In: Šlašak v i Czechy a kultura wielkomorawska. Wrocław, 95–102.

Bartošková, A. 1999:

Zánikový horizont budečské akropole (ke chronologii raně středověké keramiky) — Der Untergangshorizont des Akropolisburgwalls von Budeč. *Archeologické rozhledy* 51, 726–739.

Bartošková, A. 2000a:

Zwei Schlafenringe. In: Wiczorek, A. – Hinz, H.-M. (ed.): *Europas Mitte um 1000*. Katalog. Stuttgart, 251.

Bartošková, A. 2002:

(book review) *Mediaevalia archaeologica* 3, Pražský hrad a Malá Strana. ArÚ AV ČR Praha 2001 (recenze). *Archeologické rozhledy*, 54, 527–532.

Bartošková, A. 2003:

Revizní analýza archeologické situace u kostela sv. Petra a Pavla na Budči — Revisionsanalyse der archäologischen Situation bei der St.-Peter-und-Paul-Kirche in Budeč. *Památky archeologické* 94, 183–218.

Bartošková, A. – Štefan, I. 2006:

Raně středověká Budeč: pramenná základna a bilance poznatků (K problematice funkcí centrální lokality) — Die frühmittelalterliche Burgwall Budeč – Die Quellen und eine Bilanz der Erkenntnisse (Zur Problematik des Zentralortsfunktion). *Archeologické rozhledy* 58, 724–757.

Baxa, P. – Ferus, V. 2005:

Kostol sv. Margity Antiochijskéj. *Archeologie* 1. Praha, 12–18.

Baxa, P. – Hošek, J. – Ottenwelter, E. – Děd, J. 2010:

Restaurátorský-konzervátorský průzkum vybraných nálezů z lokality Kopčany — Conservation-restoration research of selected finds from Kopčany, Western Slovakia, *Archeologické rozhledy* 62, 492–513.

Belošević J. 1980:

Materialna kultura Hrvata od 7–9 stoljeća. Zagreb.

Bemmann, J. 2008:

Anmerkungen zu einigen Kleinfunden der jüngeren Römischen Kaiserzeit und Völkerwanderungszeit aus Mitteldeutschland. In: Niezabitowska - Wiśniewska, B. et al.: *The Turbulent Epoch. New materials from the Late Roman Period and Migration Period*, Lublin, 21–38.

Beranová, M. – Lutovský, M. 2009:

Slované v Čechách. *Archeologie* 6.–12. století. Praha.

Béřeš, J. 1995:

Slovanské pohrebisko v Dolnom Petre IV — Slawisches Gräberfeld in Dolný Peter IV. *Slovenská archeológia* 43, 111–160.

Bialeková, D. 1981:

Dávne slovanské kováčstvo — Die frühe slawische Schmiedehandwerk. Bratislava.

Bláha, J. 1998:

Komunikace, topografie a importy ve středověku a raném novověku (7.–17. stol.) na území Olomouce

- Die Kommunikationen, Topografie und Importe im Mittelalter und in der Frühneuzeit auf dem Gebiet der Stadt Olmütz. *Archaeologia historica* 23, 133–159.
- Bláha, J. 2000:*
Důležité archeologické výzkumy. Památkový ústav v Olomouci 1999, 61–62.
- Bláha, J. 2000a:*
Rohkarneol. In: Wiczorek, A. – Hinz, H.-M. (ed.): Europas Mitte um 1000. Katalog. Stuttgart, 106.
- Blažek, J. – Štauber, B. 1993:*
Archeologická sbírka obecního úřadu v Petrohradě, okr. Louny, in: Archeologické sbírky v Petrohradě, okr. Louny, Zprávy ČAS - supplém. 17, 6–9.
- Blažerová, M. 1978:*
Antropologický posudek o slovanských kostrových pozůstatcích z Chrášťan (o. Rakovník). Antropologický posudek. Archiv AÚ AV ČR, Praha, v.v.i.
- Boháčová, I. 2001:*
Pražský hrad a jeho nejstarší opevňovací systémy — Der Prager Burg und ihre ältesten Befestigungssysteme. In: Pražský hrad a Malá Strana. *Mediaevalia archaeologica* 3. Praha, 179–301.
- Boháčová, I. 2008:*
The archaeology of the dawn of Prague. In: Boháčová, I. – Poláček, L. (Hrsg.): Burg – Vorburg – Suburbium. Zur Problematik der Nebena-reale frühmittelalterlicher Zentren. *Internationale Tagungen in Mikulčice VII.* Brno, 103–119.
- Boháčová, I. 2010:*
Stará Boleslav a odraz duchovní kultury v archeologických pramenech. In: Kubín, P. (ed.): Svatý Václav. Na památku 1100. výročí narození knížete sv. Václava, („sub honore sancti Wenczlai...“). Praha, 167–192.
- Boháčová, I. – Hošek, J. 2009:*
Raně středověké nože ze Staré Boleslavi — Frühmittelalterliche Messer aus Stará Boleslav. *Archaeologia historica* 34, 367–392.
- Borkovský, I. 1965:*
Levý Hradec, nejstarší sídlo Přemyslovců — Levý Hradec – Die älteste Sitz der Přemysliden. Praha.
- Borkovský, I. 1969:*
Pražský hrad v době přemyslovských knížat — Die Prager Burg zur Zeit der Přemysliden. Praha.
- Borowczak, B. R. 2008:*
Topory wojów piastowskich. Bitwa o Ostrów Lednicki. Szczecin.
- Brochier, J. E. 1996:*
Leaves or mature? Observations on the role of spherulitic particles in the interpretation of Holocene archaeological deposits. *Anthropozoologica* 24, 19–30.
- Bromová, M. – Černý, V. – Hájek, M. – Brůžek, J. 2003:*
Agreement of molecular biology and morphology methods in sex determination of human bones from Žatec cemetery (11th–13th century AD). *Archeologické rozhledy* 55, 687–694.
- Brzeziński, W. (ed.) 2007:*
Skarby wieków średnich. Warszawa.
- Březinová, H. 1997:*
Doklady textilní výroby v 6.–12. století na území Čech, Moravy a Slovenska — Belege für die Textilherstellung im 6.–12. Jh. in Böhmen, Mähren und in der Slowakei. *Památky archeologické* 88, 124–179.
- Březinová, H. 2002:*
Technologický rozbor textilních fragmentů z archeologického výzkumu v Praze 1 – Starém Městě. Příloha k článku: Havrda, J.: Pohřebiště z 9.–1. poloviny 10. století západně od Staroměstského náměstí v Praze. *Archaeologica Pragensia* 16. Praha, 71–72.
- Březinová, H. 2007:*
Textilní výroba v českých zemích ve 13.–15. století. Poznání textilní produkce na základě archeologických nálezů — Textile manufacture in the Czech Lands in the 13th–15th centuries. Understanding textile production on the basis of archaeological finds. *Dissertationes archaeologicae Brunenses/Pragensesque.* Praha – Brno.
- Březinová, H. – Turek, J. 1999:*
Šňůrové a raně středověké pohřebiště v severním předpolí Pražského hradu – archeologický výzkum v Lumbeho zahradě — The corded ware and Early Medieval cemetery in northern vicinity of the Prague Castle. *Archeologické rozhledy* 51, 653–687.
- Břicháček, P. – Methička, M. 1999:*
Domažlická sídelní aglomerace v raném středověku — The Domažlice settlement agglomeration in the Early Middle Ages. *ASČ* 3, 259–282.
- Bubeník, J. 1988:*
Slovanské osídlení středního Poohří — Die slawische Besiedlung im Einzugsgebiet der mittleren Ohře. Praha.
- Bubeník, J. 2001:*
K topografii, vývoji a strukturám staršího raně středověkého (6.–9. stol.) osídlení v Pošembeří — Zu Topographie, Entwicklung und Strukturen einer älteren frühmittelalterlichen (6.–9. Jh.) Besiedlung von Šembera Gebiet, *Archeologické rozhledy* 53, 256–278.

- Calmer, J. 1977:*
Trade beads and bead trade in Scandinavia Ca 800–1000 A.D. in: *Acta archaeologica 9ac LUDENSIA*, 4/11, Malmö.
- Canti, M. G. 1996:*
The Production and Preservation of Faecal Spherulites: Animals, Environment and Taphonomy.
- Canti, M. G. 1998:*
The Micromorphological Identification of Faecal Spherulites from Archaeological and Modern Materials. *Journal of Archaeological Science*, 25, 435–444.
- Courty, M. A. – Goldberg, P. – Macphail, R. I. 1994:*
Ancient People – lifestyles and Cultural Patterns. In: Wilding, L. and Olesko, K. (eds): *Micromorphological indicators of anthropogenic effects on soils*. In: Translation of the 15th World Congress of Soil Science. International Society of Soil Science. Mexico, vol. 6a, 250–269.
- Čech, P. 2000:*
Der Depot vor Saatz. In: *Wieczorek, A. – Hinz, H.-M. (ed.): Europas Mitte um 1000*. Katalog. Stuttgart, 261–269.
- Čech, P. 2004:*
Založení Žatce a jeho podoba v 10. stol. In: *Holodňák, P. – Ebelová, I. (ed.): Žatec (Dějiny českých měst)*. Praha, 59–66.
- Černá, E. – Hulínský, V. – Gedeon, O. 2001:*
Výpověď mikroanalýz vzorků skel z raného středověku — Microprobe analyse results of early medieval glass specimen. *Archeologické rozhledy* 53, 59–89.
- Černá, E. – Tomková, K. – Hulínský, V. – Cílová, Z. 2005:*
Raně středověké korálky z Pražského hradu a jeho předpolí – typologická a chemická klasifikace. In: *Tomková, K. (ed.): Pohřbívání na Pražském hradě a jeho předpolích I.1*, Praha, 333–358.
- Čiháková, J. 2001:*
Raně středověké fortifikace na jižním okraji pražského levobřežního podhradí — Frühmittelalterliche Befestigung an der Südgrenze des Prager Suburbiums (linkes Moldauufer. *Mediaevalia archaeologica* 3. Praha, 29–135.
- Čiháková, J. 2002:*
K dosavadnímu poznání raně středověké Malé Strany. *Archeologické rozhledy* 54, 738–752.
- Čiháková, J. – Dragoun, Z. – Podliska, J. 2000:*
Pražská aglomerace v 10. a 11. stol. In: *Polanský, L. – Sláma, J. – Třeštík, D. (ed.): Přemyslovský stát kolem r. 1000*. Praha, 127–146.
- Čiháková, J. – Dragoun, Z. – Podliska, J. 2001:*
Die Prager Siedlungsraum im 10. und 11. Jahrhundert. In: *Sommer, P. (ed.): Boleslav II. Der tschechische Staat um das Jahr 1000. Colloquia mediaevalia Pragensia* II. Praha, 225–262.
- Čiháková, J. – Růžičková, E. – Zeman, A. 1995:*
Petrographische Erforschung der frühmittelalterlichen Keramik aus dem Prager Suburbium und Bewertung der Anwendung ihrer Ergebnisse in der Archäologie. In: *Poláček, L. (ed.): Slawische Keramik im Mitteleuropa vom 8. bis zum 11. Jahrhundert II*. Brno, 203–211.
- Daněček, V. – Lutovský, M. 2002:*
K raně středověkému hradišti v Praze – Víně — On the early medieval enclosure at Prague – Víně. *Archaeologica Pragensia*, 16, 47–52.
- Dekán, J. 1976:*
Velká Morava — Grossmähren. Bratislava.
- Dekówna, M. 1980:*
Szkło w Europie wczesno-średniowiecznej, Warszawa.
- Dekówna, M. 1999:*
Glass Beads. In: *Zoll – Adamikowa, H. – Dekówna, M. – Nosek, A. M.: The early Medieval Hoard from Závada Lanckorónska (Upper Wistula River)*. Warszawa.
- Dostál, B. 1957:*
Slovanské mohyly u Žlutavy. *SPFFBU VI*. Brno, 37–74
- Dostál, B. 1966:*
Slovanská pohřebiště ze střední doby hradištní na Moravě — Slawische Begräbnisstätten der mittleren Burgwallzeit in Mähren. Praha.
- Dragoun, Z. 2002:*
Výsledky záchranného archeologického výzkumu v hospodářském dvoře Strahovského kláštera. In: *Výroční zpráva 2001 (Státní památkový ústav v hl. městě Praze)*. Praha, 97–102.
- Dragoun, Z. 2006:*
Raně středověká pohřebiště na předpolí Pražského hradu II — Frühmittelalterliche Gräberfelder auf dem Vorfeld der Prager Burg II. In: *K. Tomková (ed.): Pohřbívání na Pražském hradě a jeho předpolích. Castrum Pragense* 7, I.2. Praha, 129–144.
- Drozdová, E. 2005:*
Břeclav - Pohansko. Slovanští obyvatelé velkomoravského hradiska Pohansko u Břeclavi — Anthropological Study of Old Slavonic Inhabitants of Fortified Settlement Břeclav - Pohansko (Demographic and Anthropometric Study). *Spisy Masarykovy univerzity v Brně, VI/č. 358*.

Driesch, von den A., 1976:

A guide to the measurement of animal bones from archeological sites. Peabody Museum Bulletin 1. Harvard University. Harvard.

Duczko, W. 1972:

Slavic Silver Jewellery from the Viking Period. Uppsala.

Duczko, W. 1985:

Birka V. The Filigree and Granulation work of the Viking Period. Uppsala.

Eichinger, W. – Losert, H. 2004:

Ein merowingerzeitliches Gräberfeld östlichdonau-ländischer Prägung bei Grossprüfening. Das archäologische Jahr in Bayern 2003, 98–101.

Evison, M. P. – Smillie, D. M. – Chamberlain, A. T. 1997:

Extraction of Single-Copy Nuclear DNA from Forensic Specimens with a variety of Postmortem Histories. Journal of Forensic Sciences 42, 1032–1038.

Felcman, J. 1909:

Archeologický výzkum v roku 1906 až do r. 1908. Památky archeologické 23, 547–564.

Fettich, N. 1937:

A honfoglaló magyarság fémművészete — Die Metallkunst der landnehmenden Ungarn. Budapest. Archaeologia hungarica 21.

Filipowiak, W. 1993: Słowiańskie wierzenia pogańskie u ujścia Odry X. In: Kwapiński, M., Pancer, H. (ed): Wierzenia przedchrześcijańskie na ziemiach polskich. Gdańsk, 19–55.

Fojtík, P. – Schmíd, M. 2008:

Slovanské hroby a pohřebiště na Prostějovsku — Zusammenfassung, Pravěk NŘ – Supplementum 18. Brno.

Frána, J. – Tomková, K. 2005:

Raně středověký kovový šperk z pohřebiště Pražského hradu a jeho předpolí z pohledu rentgenfluorescenční analýzy. In: Tomková, K. (ed.): Pohřbívání na Pražském hradě a jeho předpolích. Castrum Pragense 7, I.1. Praha, 311–332.

Frolík, J. 2002:

Zamyšlení nad třetím svazkem sborníku „Medievalia archaeologica“. Archeologické rozhledy 54, 705–727.

Frolík, J. 2005:

Hroby přemyslovských knížat na Pražském hradě — Die Gräber der Přemyslidenfürsten auf der Prager Burg. In: Tomková, K. (ed): Pohřbívání na Pražském hradě a jeho předpolích. Castrum Pragense 7, I.1 Praha, 25–46.

Frolík, J. 2006:

Pražský hrad v 9. a 10. století. In: Sommer P. (ed), České země v raném středověku, Praha, 175–192.

Frolík, J. – Tomková, K. – Žeglitz, J. 1988:

Výzkum slovanského pohřebiště v jižním křídle Jízdárny Pražského hradu — Erforschung des slawischen Gräberfeldes im Südfügel der Reitschule der Prager Burg. Památky archeologické 79, 424–455.

Frolíková-Kaliszová, D. 1999:

Dřevěné kostely v Čechách v archeologických pramenech — Bohemian wooden churches in archaeological sources. ASČ 3, 535–545.

Gabriel, I. 1988:

Hof- und Sakralkultur sowie Gebrauchs- und Handelsgut im Spiegel der Kleinfunde von Starigard/Oldenburger. Bericht RGK, 103–291.

Galuška, L. 1996:

Uherské Hradiště – Sady. Křesťanské centrum říše velkomoravské — Uherské Hradiště – Sady. Das Christliche Zentrum des Grossmährischen Reiches. Brno.

Galuška, L. 2003:

O otrocích na Velké Moravě a okovech ze Starého Města, in: Dějiny ve světě nejistot, Sborník k příležitosti 70. narozenin D. Třeštíka, Praha, 75–86.

Galuška, L. 2006:

Rakve a v nich pohřbení lidé doby velkomoravské na podkladě nálezů ze Starého Města a Uherského Hradiště — Coffin and people from the Great Moravian Period buried in them according to the finds from Staré Město and Uherké Hradiště, Acta Musei Moravice, Sci. soc. XCI. Brno, 99–127.

Geisler, M. 1985:

Slovanské hroby z Holubic — Slav graves at Holubice, dist. of Vyškov. Archeologické rozhledy 37, 449–453.

Gojda, M. 1988:

The Development of the Settlement pattern in the Basin of the Lower Vltava (Central Bohemia) 200–1200 A.D. BAR.

Gojda, M. 1989:

Příspěvek povrchové prospekce (sběrů) k topografii raně středověkých sídelních poloh v mezzoregionu dolního Povltaví — New data on the topography of early medieval sites in the basin of the lower Vltava obtained by a fieldwalking survey. Archeologické rozhledy 41, 614–628.

Góra, M. – Kotowicz, P.N. 2008-9:

Ornamentowane czekan z wczesniośredniowiecznej osady obronnej w Barkowicach Mokrych koło Sulejowa, Práce i Materiały Muzeum archeologicznego i etnograficznego w Łodzi, Ser. A 44, 237–263.

- Grauer, A. L. – Roberts, C. A. 1996:*
Paleoepidemiology, healing, and possible treatment of trauma in the medieval cemetery population of St. Helen-on-the-Walls, York, England. *American Journal of Physical Anthropology* 100, 531–544.
- Greif, S. – Nallbani, E. 2008:*
When metal meets beads. Technological study of early medieval foil beads from Albania. *MEFRM* 120/2, 355–375.
- Grossmähren, 1968:*
Tschechoslowakische Archäologen entdeckten eine alte slawische Kultur in Mitteleuropa. Berlin
- Haberstroh, C. 2004:*
Das Frühmittelalterliche Gräberfeld von Wirbenz, Gde. Speichersdorf, Lkr. Bayreuth. München.
- Hanáková, H. – Staňa, Č. – Stloukal, M. 1986:*
Velkomoravské pohřebiště v Rajhradě. — Das grossmährische Gräberfeld in Rajhrad. Praha: Národní muzeum.
- Hanuliak, M. 2004:*
Velkomoravské pohrebiská. Pochovávanie v 9.–10. storočí na území Slovenska — Grossmährische Gräberfelder und Bestattung im 9.–10. Jahrhundert auf dem Gebiet der Slowakei. Nitra.
- Hanuliak, M. – Oždáni, O. 2004:*
Velkomoravské hroby zo sídliskového areálu v Čataji a Grame. *Študijné zvesti AU SAV* 36, 35–49.
- Haas-Rochholz, H. – Weiler, G. 1997:*
Additional primer sets for an amelogenin gene PCR-based DNA-sex test. *International Journal of Legal Medicine* 110, 312–315.
- Havrdá, J. 2002:*
Pohřebiště z 9. a 1. pol. 10. stol. západně od Staroměstského náměstí v Praze — A cemetery of the 9th and first half of 10th century west of the Old Town square in Prague. *Archaeologia Pragensia* 16, 53–66.
- Havrdá, J. 2008:*
Příspěvek k raně středověkému opevnění Prahy — A contribution to the investigation of the early medieval fortification of Prague. *ASČ* 12, 651–670.
- Havrdá, J. – Podliska, J. 2003:*
Předběžné výsledky archeologického výzkumu v Nerudově ulici čp. 249/III na Malé Straně. In: Státní památkový ústav v hlavním městě Praze. *Výroční zpráva 2002*. Praha, 94.
- Herrmann, J. 1982:*
Wikinger und Slawen. Berlin.
- Hložek, M. 2008:*
Encyklopedie moderních metod v archeologii. Archeometrie. Praha.
- Hoffbrand, A. V. – Pettit, J. E. – Schmidt, R. W. 1989:*
Sandoz Atlas Klinische Hämatologie. Gower Medical Publishing, London.
- Hofman, J. 1970:*
Die Veränderungen in der ehemaligen und jetzigen Verbreitung der Eibe in Böhmen vom ökologischen Gesichtspunkt. *Preslia* 42, 170–183.
- Hochmanová-Vávrová, V. 1962:*
Velkomoravské pohřebiště ve Starém Městě „Na Valách“. Výzkum v letech 1957–1959 — Das grossmährische Gräberfeld in Staré Město „Na Valách“ — Die Grabungen in den Jahren 1957–1959. *Časopis Moravského musea* 47, 201–270.
- Holčík, Št. 2000:*
Čakajovce. In: Wieczorek, A. — Hinz, H.-M. (ed.): *Europas Mitte um 1000*. Katalog. Stuttgart, 152–155.
- Holec, F. a kol. 1988:*
Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku VII. Praha a okolí. Praha.
- Hošek, J. – Mařík, J. – Šilhová, A. 2008:*
Kanín, hrob 54 – průzkum hrobové výbavy — Kanín, grave 54 – Research on the grave contents. *Archeologické rozhledy* 60, 310–328.
- Hošek J. – Profantová N. – Šilhová A. – Ottenwelter E. 2007:*
Bohemian so-called surgical early medieval knives. In: *Metallography. Acta Metallurgica Slovaca* 13. Prešov, 932–937.
- Hošek, J. – Šilhová, A. 2006:*
Metalograficko-restaurátorské průzkumy raně středověkých nožů — The metallographico-restoration survey of Early Medieval knives, *Archeologické rozhledy* 58, 59–75.
- Hošek, J. – Velímský, F. – Šilhová, A. – Ottenwelter, E. 2009:*
Metallography of medieval knives from Malín (Bohemia). In: *Archaeometallurgy in Europe 2007*. Associazione Italiana di Metallurgia, 272–281.
- Hrdlička, L. 1973:*
Nález skalpelu na slovanském hradišti ve Vraclavi. *Historická geografie* 10, 219–223.
- Hrdlička, L. 1997:*
K výpovědi stratigrafického vývoje Pražského hradu — Zur Aussagekraft der stratigraphischen Entwicklung der Prager Burg. *Archeologické rozhledy* 49, 649–662.
- Hrubý, V. 1955:*
Staré Město – Velkomoravské pohřebiště „Na Valách“ — Staré Město. Die grossmährische Begräbnisstätte „Na Valách“. Praha.

- Huml, V. – Starec, P. 1994:*
 Raně středověké pohřebiště na Václavském náměstí čp. 784 v Praze — Das frühmittelalterliche Gräberfeld auf dem Wenzelsplatz in Prag/Václav. n. Archeologické rozhledy 46, 454–463.
- Chochol, J. 1973:*
 Antropologie staroslovanské skupiny z Lahovic u Prahy — Anthropologie der altslawischen Gruppe von Lahovice bei Prag. Památky archeologické 64, Praha 393–462.
- Chochol, J. – Blajerová, M. – Palečková, H. 1959:*
 Kostrové pozůstatky slovanského obyvatelstva na Staré Kouřimi. První část – knížecí pohřebiště „U Libuše“. Antropologický posudek. Archeologický ústav AV ČR, Praha, v.v.i.
- Chochol, J. – Blajerová, M. – Palečková, H. 1960:*
 Kostrové pozůstatky slovanského obyvatelstva na Staré Kouřimi — Überreste von Skeletten der slawischen Einwohnerschaft von Alt-Kouřim. Erster Teil: das fürstliche Gräberfeld „U Libuše“. Památky archeologické 51, 294–331.
- Chorvátová, H. 1998:*
 K významu lunicovitých přívěsků v včasnostředověkých pohřebištích střední Evropy — Zur Bedeutung der Lunulla-Anhänger aus den frühmittelalterlichen Gräberfeldern Mitteleuropas. Praehistorica XXIII. Praha, 135–140.
- Chorvátová, H. 2004:*
 K relativní chronologii pohřebiště Staré Město v poloze Na Valách — Zur relativen Chronologie des Gräberfeldes von Staré Město – Na Valách. Acta Historica Neosolensia 7, 199–236.
- Chropovský, B. 1957:*
 Slovanské pohřebiště vo Veľkom Grobe — Ein slawisches Gräberfeld aus dem 9. Jahrhundert in Velký Grob, Bez. Senec. Slovenská archeológia 5, 135–205.
- Chybová, H. 1998:*
 Pravěk a slovanské osídlení Kroměřížska. Kroměříž.
- Kaván, J. 1990:*
 Rekonstrukce bednářských technologií na základě archeologických pramenů z doby hradištní a ze středověku, Zkoumání výrobních objektů a technologií archeologickými metodami 6, 109–132.
- Kaźmierczyk, J. 1965:*
 Wczesnośredniowieczne wyroby bednarskie z Ostrówka w Opolu. Kwartalnik Historii Kultury Materialnej, R. XIII, 3, 469–498.
- Kočárová, R. – Kočár, P. 2005:*
 Žalov - cihelna, Na panském, Klecany, Praha – Bohnice, Nálezová zpráva o archeobotanické analýze artefaktů. Archiv ZIP o.p.s., č. j. 264/05.
- Kočárová, R. 2006:*
 Klecany, Nálezová zpráva o xyloturní analýze. Archiv ZIP o.p.s., č.j. 97/06.
- Kočárová, R. 2007:*
 Klecany, Nálezová zpráva o xyloturní analýze. Archiv ZIP o.p.s., č.j. 216/07.
- Kočárová, R. 2008:*
 Klecany I-08, Nálezová zpráva o xyloturní analýze. Archiv ZIP o.p.s., č.j. 13/08.
- Kostrouch, F. 2003:*
 Dřevěné nálezy z Olomouce k problematice dřevěných artefaktů ve středověkém a raně novověkém městě, diplomová práce, Západočeská universita v Plzni, Fakulta humanitárních studií.
- Jakimowicz, R. 1933:*
 O pochodzeniu ozdób srebrnych znajdujących w skarbach wczesnohistorycznych. Wiadomości Archeologiczne XII, 103–136.
- Jelínková, D. 1999:*
 Slovanské pohřebiště z. 9. až 12. stol. v Mušově. Katalog. Brno.
- Jelínková, D. 2005:*
 Příspěvek k poznání ženského oděvu ve střední a mladší době hradištní — Ein Beitrag zum Erkenntnis der Frauenkleidung in der mittleren und jüngeren Burgwallzeit. Archeologické rozhledy 57, 549–560.
- Justová, J. 1977:*
 Nálezy blatnicko-mikulčického stylu na území zlického kmenového knížectví — Funde des Blatnica-Mikulčicer Stillhorizonts aus dem Stammesgebiet der Zličanen. Archeologické rozhledy 29, 492–504.
- Justová, J. 1990:*
 Rakouské Podunají v raném středověku — Der niederösterreichische Donauraum im Frühmittelalter. Praha.
- Judd, M. 2002:*
 Comparison of long bone trauma recording methods. Journal of Archaeological Science 29, 1255–1265.
- Kalousek, F. 1971:*
 Břeclav - Pohansko I. Velkomoravské pohřebiště u kostela — Břeclav - Pohansko I. Grossmährisches Gräberfeld bei der Kirche. Brno.
- Kaźmierczyk, J. – Sachanbiński, M. 1978:*
 Studium o produkcji wyrobów kamieni szlacheckich na Śląsku w 10.–12. wieku — Studie über die Produktion von Erzeugnissen aus Edelsteinen im Polen des 10.–12. Jhdts. Kwartalnik Historii Kultury Materialnej 26, 465–495.
- Kiss, A. 1977:*
 Avar Cemeteries in County Baranya. Budapest.

- Klanica, Z. 1970:*
Die Ergebnisse der 15. Grabungskampagne in Mikulčice, Bez. Hodonín. Přehled výzkumů 1968. Brno, 43–52.
- Klanica Z. 1985:*
Mikulčice – Klášteřsko — Mikulčice – Klášteřsko. Památky archeologické 76, 474–539.
- Klanica, Z. 2006:*
Nechvalín, Prušánky. Čtyři slovanská pohřebiště — Nechvalín, Prušánky. Vier slawische Nekropolen. Spisy Archeologického ústavu AV ČR Brno 28. Brno.
- Klápště, J. 1994:*
Paměť krajiny středověkého Mostecká — Memory recorded within the landscape of the medieval Most region. Most.
- Klápště, J. 1999:*
Příspěvek k archeologickému poznávání úlohy mince v přemyslovských Čechách — Ein Beitrag zur archäologischen Erforschung der Rolle der Münzen im Přemysliden Böhmen. Archeologické rozhledy 51, 774–808.
- Klápště, J. 2005:*
Proměna českých zemí ve středověku, Praha
- Klener, P. – Friedmann, B. 2001:*
Hematologie. In: Klener, P. et al.: Vnitřní lékařství. Druhé doplněné vydání. Praha: Galén, 325–409.
- Klíma, B. 1987:*
Zachraňovací výzkum na slovanském pohřebišti u Nenkovic, okr. Hodonín. Přehled výzkumů 1985. Brno.
- Klíma, B. 2008:*
Znojmo, okr. Znojmo, Hradiště sv. Hyppolita — Znojmo (Bez. Znojmo), Hradiště sv. Hyppolita. Přehled výzkumů 49. Brno, 461–463.
- Kostelníková, M. 1973:*
Velkomoravský textil v archeologických nálezech na Moravě — Grossmährische Textilien in archäologischen Funden aus Mähren. Studie AÚ ČSAV Brno, Praha.
- Kostelníková, M. 1999:*
Zbytky tkanin z hrobů ze střední a mladší doby hradištní z Mušova. In: Jelínková, D.: Slovanské pohřebiště z 9. až 12. stol. v Mušově. Katalog. Brno, 219.
- Kostrzewski, J. 1962:*
Kultura prapolska. Warszawa.
- Košnar, L. 1991:*
Ke vztahu mezi vikingským a západoslovanským prostředím — Zu den Beziehungen zwischen wikingischen und westslawischen Milieu. Praehistorica 18. Praha, 25–84.
- Košta, J. 2005:*
Kollektion frühmittelalterlicher Schwerter aus dem grossmährischen Zentrum in Mikulčice. In: Kouřil, P. (ed.): Die frühmittelalterliche Elite bei den Völkern des östlichen Mitteleuropas — Raně středověké elity ve střední Evropě. Brno, 157–191.
- Košta, J. – Tomková, K. v tisku:*
Olivovité korálky v raně středověkých Čechách a jejich postavení ve středoevropském kontextu. Památky archeologické 102.
- Kouřil, P. 2008:*
Kostel č. 8 v Mikulčicích a jeho archeologický výzkum — Die Kirche Nr. 8 in Mikulčice und ihre Archäologische Erforschung. In: Galuška, L. – Kouřil, P. – Mitáček, J. (ed.): Východní Morava v 10. až 14. stol. Brno, 53–79.
- Kovanda, J. et al. 1995:*
Přehledná geologická mapa Prahy a okolí. Čes. geologický Ústav, Praha.
- Kovářík, J. 1991:*
Slovanské kostrové pohřebiště v Praze 5 – Motole — Das slawische Skeletgräberfeld in Prag 5 – Motol. Praha.
- Kratochvíl, Z. 2006:*
Kostní zbytky z hrobů v Prušánkách. In: Klanica, Z.: Nechvalín, Prušánky. Čtyři slovanská pohřebiště — Nechvalín, Prušánky. Vier slawische Nekropolen. Spisy Archeologického ústavu AV ČR Brno 28. Brno, 269–276.
- Krumphanzlová, Z. 1961:*
K otázce vampyrismu na slovanských pohřebištích — Zur Frage des Vampirismus auf den slawischen Gräberfeldern. Památky archeologické 52, 544–549.
- Krumphanzlová, Z. 1963:*
Příspěvek k vývoji lidového šperku 10. stol. v Čechách — Beitrag zur Entwicklung des volkstümlichen Schmuckes in Böhmen. Památky archeologické 54, 87–113.
- Krumphanzlová, Z. 1965:*
Skleněné perly doby hradištní v Čechách — Glasperlen der Burgwallzeit in Böhmen. Památky archeologické 56, 161–188.
- Krumphanzlová, Z. 1972:*
Die Ausstattung der Burgwallzeitfriedhöfe in Böhmen und ihre rituelle Bedeutung. Vznik a počátky Slovanů 7, 179–206
- Krumphanzlová, Z. 1974:*
Chronologie pohřebního inventáře vesnických hřbitovů 9.–11. věku v Čechách — Die Chronologie des Inventars aus Dorffriedhöfen des 9.–11. Jh. in Böhmen. Památky archeologické 65, 34–110.

Krumphanzlová, Z. 1980:

K otázce kožených výrobků slovanského období v Čechách — Zur Frage der Ledererzeugnisse aus der Slawenperiode in Böhmen. IV. Mezinárodní kongres slovanském archeologie – Sofia 1980. Sborník referátov ČSSR. Nitra, 84–89.

Krumphanzlová, Z. 1992:

Amber: Its significance in the Early Middle Ages. Památky archeologické 83, 350–371.

Krupová, Z. 1999:

Frekvence zranění pohybového aparátu v různých fázích středověku. Diplomová práce. Přírodovědecká fakulta Univerzity Karlovy v Praze – Katedra antropologie a genetiky člověka.

Krutina, I. 1992:

Hromadný pohřeb v poloze Na Týnici na Budči — Die Massenbestattung in der Lage „Na Týnici“ auf Budeč. Archeologické rozhledy 44, 567–577.

Krutina, I. – Profantová, N. 2001:

Pohřebiště v areálu hradiště v Klecanech, okr. Praha-východ. Archeologické výzkumy v Čechách 2000. Zprávy ČSSA – supplement. 45, 25.

Křivánek, R. 2001:

Vepřek, okr. Mělník. Výzkumy v Čechách 1999, 328.

Křivánek, R. 2008:

Nové výsledky geofyzikálních průzkumů v širším areálu pravěkého osídlení a raně středověkého hradiště Zámka v Praze – Bohnicích — New results of geophysical surveys of wide area of prehistoric settlement and Early Medieval Hill-fort Zámka, Prague - Bohnice. Archaeologica Pragensia 19, 233–256.

Kučerovská, T. 1998:

Münzfunde aus Mikulčice. In: Poláček, L (ed) Studien zum Burgwall Mikulčice. Band 3. Brno, 151–170.

Kudrnáč, J. 1977:

Záchranný výzkum na slovanském hradišti v Tismicích — Eine Rettungsgrabung im slawischen Burgwall von Tismice. Archeologické rozhledy 29, 259–268.

Kuchař, K. 1949:

Praha a její okolí v letech dvacátých minulého století, 1 : 19200. Praha

Kuna, M. 2000:

Zpráva o záchranném archeologickém výzkumu ve Vepřku, okr. Mělník. NZ AÚ AV ČR Praha, č.10036/00.

Kyselý, R. 2010:

Review of the oldest evidence of domestic fowl (*Gallus gallus f. domestica*) from the Czech Republic in its European context. Acta Zooogica Cracoviensia. 53A (1–2): 9–34.

Kytlicová, O. 1968:

Slovanské pohřebiště v Brandýsku — Das slawische Gräberfeld von Brandýsek. Památky archeologické 59, 193–248.

Leinthal, B. 1988/89:

Das karolingisch-ottonische Ortsfriedhof Alladorf, Lkr. Kulmbach. Zeitschrift für Archäologie des Mittelalters 16/17. Bonn, 7–122.

Likovský, J. 2001:

Středověké kostrové pozůstatky ze Starého Mýta (Tisová) – zjištěné patologie. Antropologický posudek. Archeologický ústav AV ČR, Praha, v.v.i.

Likovský, J. – Malýková, D. – Brzobohatá, H. – Stránská, P. v tisku:

Causations and Methods of the Skull Trepanation in the Past from the Point of View of the Latest Findings from the Czech Territory. Anthropologie.

Likovský, J. – Velemínský, P. – Poláček, L. – Velemínská, J. 2008:

Frequency of fractures of the locomotor apparatus at the burial sites in the area of the castle in Mikulčice. Studien zum Burgwall von Mikulčice 8, 235–263.

Lisowski, F. P. 1947:

Prehistoric and early historic trepanation. American Anthropologist 49, 25–46.

Loré, F. 2002:

Massengräber-Sonderbestattungen-Hinrichtungen – ein Indizienprozess in Dierfurt a.d.A., Beiträge zur Archäologie in der Oberpfalz und in Regensburg 5, 371–417.

Lutovský, M. 1987:

Raně středověký ranhojičský muž z Budče — Frühmittelalterliches chirurgisches Messer aus Budeč. Archeologické rozhledy 39, 576–577.

Lutovský, M. 1996a:

Hroby předků. Praha.

Lutovský, M. 1996b:

Kolínský knížecí hrob: Ad Fontes — Fürstengrab von Kolín: Ad fontes. Sborník Národního muzea 48/1994, Praha, 37–76.

Lutovský, M. 1998:

Mohylové pohřebiště v Kožlí u Orlíka, okr. Písek. K poznání raně středověkých mohyl ve středním Povltaví — Das Hügelgräberfeld in Kožlí bei Orlík, Bez. Písek. Zur Erkenntnis der frühmittelalterlichen Hügelgräber im mittleren Moldaugebiet. ASČ 2. Praha, 277–328.

- Lutovský, M. – Tomková, K. 1994:*
K problematice nejmladších raně středověkých mohyl v Čechách – pohřebiště u Hlohoviček — Issues concerning the final phase of Early Medieval Barrows in Bohemia – A report on the cemetery near Hlohovičky, *Mediaevalia Archaeologica Bohemica*, Praha, 86–106.
- Maik, J. 1988:*
Wyroby włókiennicze na Pomorzu z okresu rzym-skiego i ze średniowiecza. In: *Acta Archaeologica Lodziensia*, Nr. 34. Wrocław – Warszawa – Kraków – Łódź.
- Malyková, D. 2002:*
Trepanace lebky v archeologických nálezech z území Čech — Trephinated skulls among archaeological finds from Bohemia. *ASC* 6, 293–314.
- Müller, M. – Nazarian, S. – Koch, P. – Schatzker, J. 1990:*
The comprehensive classification of fractures of long bones. New York: Springer-Verlag.
- Marešová, K. 1983:*
Uherské Hradiště - Sady. Staroslovanské pohřebiště na Horních Kotvicích — Altslawische Begräbnisstätte in Uherské Hradiště - Sady. Brno – Uherské Hradiště.
- Martin, R. – Saller, K. 1957:*
Lehrbuch der Anthropologie. Stuttgart.
- Martinec, V. 1967:*
Výzkum v Klecanech, pol. Na hradišti v r. 1965. Nálezoňá zpráva č.1114/67 in AÚ AV ČR Praha, v.v.i.
- Martinec, V. 1970:*
Raně středověké hradiště u Klecan — Der frühmittelalterliche Burgwall „Hradiště“ bei Klecany. *Archeologické rozhledy* 22, 307 – 318.
- Mařík, J. 1999:*
Raně středověké pohřebiště v Kanině (dipl. práce). FF UK Praha.
- Mařík, J. 2005:*
Topografie pohřebišt v aglomeraci hradišt v Libici n/Cidlinou — Cemetery topography in the Libice nad Cidlinou hillfort agglomeration. *Archeologické rozhledy* 57, 331–350.
- Mařík, J. 2007:*
Zázemí raně středověkého hradišt v Libice nad Cidlinou FFUK (doktor. práce) Praha.
- Mařík, J. 2009:*
Záchranný archeologický výzkum pravěkého a raně středověkého pohřebišt ve Slaném – Kvíčku. *Zprávy ČAS – supplém.* 75, 27–28.
- Mařík, J. 2009a:*
Libická sídelní aglomerace a její zázemí v raném středověku — Early Medieval Agglomeration of Libice and its Hinterland. Praha. *Dissertationes Archaeologicae Brunenses./Pragensesque* 7.
- McKeown, B. – Stickley, J. – Riordan, A. 2000:*
Gender assignment by PCR of the SRY gene: an improvement on amelogenin. *Progress in Forensic Genetics* 8 (1999) 8, 433–435.
- Meduna, P. 2000:*
Vepřek, pol. Na sochornici, záchranný výzkum. Nálezoňá zpráva 9535/00. Archeologický ústav AV ČR v Praze.
- Meyer-Orlac, R. 1990:*
Zur Problematik „Sonderbestattungen“ in der Archäologie. In: Ritteshofer, K.-H.: *Sonderbestattungen in der Bronzezeit im östlichen Mitteleuropa*. Kolloquium der Arbeitsgemeinschaft Bronzezeit in Pottensteit. *Internationale Archäologie* 37, 1–10.
- Měřínský, Z. 1985:*
Velkomoravské kostrové pohřebiště ve Velkých Bílovicích. K problematice venkovských pohřebišt 9. a 10. stol. na Moravě — Das grossmährische Skelettgräberfeld bei Velké Bílovice. *Studie AÚ ČSAV XII*. Praha.
- Měřínský, Z. – Unger, J. 1990:*
Velkomoravské kostrové pohřebiště u Morkůvek (okr. Břeclav) — Ein grossmährische Skelettgräberfeld bei Morkůvky (Bez. Břeclav). In: *Pravěké a slovanské osídlení Moravy*. Brno, 360–401.
- Michálek, J. – Lutovský, M. 2000:*
Hradec u Němčic. Sídlo halštatské a raně středověké nobility v česko-bavorském kontaktním prostoru — Hradec bei Němčice. Ein Herrensitz der Hallstattzeit und des frühen Mittelalters im böhmisch-bayerischen Kontaktraum. 1. Text. 2. Tabulky/Tafeln. Strakonice – Praha.
- Milítký, J. 2000:*
Grab der „Fürstin von Libice“. In: Wiczorek, A. –Hinz, H.-M. (eds.): *Europas Mitte um 1000*, vol. 3. Katalog. Stuttgart, 299–302.
- Milítký, J. – Profantová, N. 2007:*
Nález keltské zlaté mince v raně středověkém hrobě na pohřebišti v Klecanech (okr. Praha-východ) — A Celtic gold coin found in the Early Medieval grave in Klecany (Prague-East distr.). *Numismatický sborník* 22. Praha, 19–29.
- Mikyška, R. a kol. 1972:*
Geobotanická mapa ČSSR I: České země. Praha.
- Mlíkovský, J. 2003:*
Die Vögel aus der frühmittelalterlichen Burg Mikulčice, Mähren, In: L. Poláček (ed.) – *Studien zum Burgwall von Mikulčice*. Vol. 5. 225–338 *Archeologický ústav AV ČR Brno, v.v.i., Brno.*

- Motýková, K. – Rybová, A. 1975:*
Slovanské pohřebiště na hradišti nad Závistí — Das slawische Gräberfeld im Burgwall Závist. Archeologické rozhledy 27, 504–513.
- Motýková, K. – Drda, P. – Rybová, A. 1978:*
Závist, keltské hradiště ve středních Čechách. Praha.
- Müller, M. – Nazarian, S. – Koch, P. – Schatzker, J. 1990:*
The comprehensive classification of fractures of long bones. New York.
- Nechvátal, B. 1979:*
Frühmittelalterliche Reliquienkreuze aus Böhmen. Památky archeologické 70, 213–251.
- Nemeškalová-Jiroučková, Z. 1999:*
Mušov. In: Jelínková, D. (ed) Slovanské pohřebiště z 9. až 12. stol. v Mušově. Katalog. Brno.
- Neuhäuslová, Z. a kol. 1998:*
Mapa potenciální přirozené vegetace České republiky, Praha.
- Neústupný, Z. 2008:*
Frühmittelalterliche Burgwalle im Prager Becken in Bezug auf die Entwicklung und Struktur der Besiedlung. In: Poláček, L. (Hrsg.): Das Wirtschaftliche Hinterland der frühmittelalterlichen Zentren. Internationale Tagungen in Mikulčice VI. Brno, 153–164.
- Novák, V. 2009:*
Revize islámského zlomkového mincovního stříbra z nálezů v Kelči (okr. Valašské Meziříčí) — The Kelč hoard (Valašské Meziříčí district) revise. Fragments of Islamic Silver Coins. Numismatický sborník 23 (2008), 45–108.
- Paulsen, R. 1933:*
Die Münzprägungen der Boier. Leipzig – Wien.
- Pavelka, J. – Vařeka, P. 2008:*
Příspěvek k poznání stravy ve vrcholném středověku. První výsledky analýzy potravinových zbytků na keramice v Čechách A contribution to the recognition of medieval subsistence in the High and Later Middle Ages. The first results of the analysis of food residue on ceramics. Kuděj 1-2, 98 – 109.
- Pavlovičová, E. 1996:*
K vypovědání schopnosti gombíka u naddunajských Slovanů v 9. století — On dating of buttons in Slavs living above the Danube in the 9th century. Slovenská archeológia 44, 95–153.
- Peška, J. – Králík, M. – Selucká, A. 2006:*
Rezidua a otisky organických látek v korozních produktech mědi a jejích slitin – Organic Matter Residuals and Imprints in Products of Copper and Copper Alloy Corrosion. A preliminary Study, Památky archeologické 97, Praha, 5–46.
- Píč, J. L. 1909:*
Čechy za doby knížecí. Praha.
- Plachá, V. – Hlavicová, J. – Keller, I. 1990:*
Slovanský Devín — Slavonic Devín. Bratislava.
- Pleslová-Štiková, E. 1981:*
Mužský u Mnichova Hradiště — Der Mužský bei Mnichovo Hradiště. Praha.
- Pletnov, V. 2004:*
Proizvodstvo na kolanní garnitury v ranosrednověková Blgarija. Preslav 6. Sofija 228–240.
- Pokorný, P. – Mařík, J. 2006:*
Nález zbytku medem slazené potraviny ve výbavě raně středověkého hrobu na nekropoli v Libici nad Cidlinou - Kaníně. Zhodnocení nálezů z hlediska rekonstrukce krajiny a vegetace — The find of honey sweetened cereal food residues from Early Medieval burial site near Libice nad Cidlinou. Evaluation of the find from the point of landscape and vegetation reconstruction. Archeologické rozhledy 58, 559–569.
- Poláček, L. – Mazuch, M. – Hladík, M. – Bartošková, A. 2007:*
Stav a perspektivy výzkumu podhradí mikulčického hradiště — Stand and Perspektiven der Forschung zum Suburbium des Burgwalls von Mikulčice. Přehled výzkumů 48, 119–142.
- Poláček, L. 2008:*
Zur Interpretation „awarischer“ Funde von Mikulčice. In: Bemann, J. – Schmauder, M. (ed.): Kulturwandel im Mitteleuropa. Langobarden – Awaren – Slawen. Bonn, 579–589.
- Polanský, L. – Tomková, K. 2006:*
Hromadný nález denárů a šperků z Čistěvsí. Revize popisu a dochované části depotu — A group find of denarii and jewelry from Čistěves. Description revised, preserved parts of the group find presented. Numismatický sborník 21, 83–121.
- Poláková, V. 2009:*
Cribra orbitalia – frekvence a koincidence s jinými stopami nemocí na skeletu: Středověké nálezy z území ČR. Diplomová práce. Přírodovědecká fakulta Univerzity Karlovy v Praze – Katedra antropologie a genetiky člověka.
- Poulik, J. 1948:*
Staroslovanská Morava. Praha.
- Poulik, J. 1948–50:*
Jižní Morava – země dávných Slovanů — Southmoravia – the Country of Ancient Slavs. Brno.

- Poulik, J. 1957:*
Výsledky výzkumu na velkomoravském hradišti „Valy“ u Mikulčic — Die Ergebnisse der Ausgrabungen auf dem grossmährischen Burgwall „Valy“ in Mikulčice. Památky archeologické 48, 241–388.
- Poulik, J. 1960:*
Staří Moravané budují svůj stát. Gottwaldov.
- Poulik, J. 1963:*
Dvě velkomoravské rotundy v Mikulčicích — Zwei grossmährische Rotunden. Praha.
- Poulik, J. 1975:*
Mikulčice. Sídlo a pevnost knížat velkomoravských — Sitz und Feste der großmährischen Fürsten. Praha.
- Poulik, J. 1985:*
Svědectví výzkumů a pramenů archeologických o Velké Moravě. In: Poulik, J. – Chropovský, B. (ed.): Velká Morava a počátky československé státnosti. Praha, 9–80.
- Preidel, H. 1939:*
Der Silberschatz von Saaz. Mannus 31, 538–589.
- Princová-Justová, J. 1997:*
Tisíciletá Libice – ústředí slavníkovské domény a pravděpodobné rodiště svatého Vojtěcha. In: Wachowski, K. (ed.): Śląsk i Czechy a kultura wielkomorawska. Wrocław, 103–112.
- Profantová, N. 1992:*
Awarische Funde aus den Gebieten nördlich der awarischen Siedlungsgrenzen. In: Daim, F.: Awarforschungen II. Wien, 605–778.
- Profantová, N. 1994:*
K nálezům ostruh z konce 7.–9. stol. v Čechách — Spurs from the 7th–9th century in Bohemia. Památky archeologické – Supplementum 2: Mediaevalia Archaeologica Bohemica, 60–85.
- Profantová, N. 1996:*
Slovanské osídlení hradiště Bohnice - Zámka a jeho zázemí. Na základě výzkumů N. Maška — Die slawische Besiedlung des Burgwalls Bohnice - Zámka und seines Hinterlandes. Auf Grund der Ausgrabungen N. Mašeks. Archaeologica Pragensia 12, 65–140.
- Profantová, N. 1997:*
Ein Hortfund von Eisengegenständen aus Plužná, Kreis Mladá Boleslav — Soubor železných předmětů z Plužné, okr. Mladá Boleslav. In: Klápště, J. – Sommer, P. (eds.): Život v archeologii středověku (Sborník k počtě Doc. Dr. M. Richtera a Doc. Dr. Z. Smetánky). Praha, 514–519.
- Profantová, N. 1997a:*
Příspěvek k poznání předhradí Tetína, okr. Beroun — Contribution to the study of Tetín hill-fort bailey. ASC 1, 323–332.
- Profantová, N. 1999:*
Zum gegenwärtigen Erkenntnisstand der frühmittelalterlichen Besiedlung des Burgwalls Šárka, Prag 6. Památky archeologické 90, 65–106.
- Profantová, N. 2000:*
Die Ausbildung herrschaftlicher Strukturen bei den Westslawen. In: A. Wiczorek and H.-M. Hinz (eds): Europas Mitte um 1000, B 1. Stuttgart, 293–296.
- Profantová, N. 2002:*
Doklad velkomoravského vlivu z Prahy – Bohnice — Evidence of Great Moravian Influence at Prague-Bohnice. Archaeologica Pragensia 16, 41–46.
- Profantová, N. 2003:*
Mikulčice, pohřebiště u VI. kostela. Pokus o chronologické a sociální zhodnocení – Mikulčice-Gräberfeld bei der VI. Kirche: Versuch einer chronologischen und sozialen Auswertung. In: Profantová, N. – Kavánová, B.: "Mikulčice – pohřebiště u 6. a 12. kostela". Studie AÚ v Brně č. 22 (ed. P. Kouřil). Brno.
- Profantová, N. 2004:*
Nález pravěké falérky a gombíku na hradišti Přerovská Hůra, okr. Nymburk – A Small prehistoric phalera and gombík button from the Přerovská Hůra Hillfort (Nymburk distr.). ASC 8, 591–597.
- Profantová, N. 2005:*
Die Elite im Spiegel der Kindergräber aus dem 9. und 10. Jahrhundert in Böhmen, in: Kouřil, P. (ed.) Die frühmittelalterliche Elite bei den Völkern des östlichen Mitteleuropas, Raně středověké elity ve střední Evropě, Brno, 313–334.
- Profantová, N. 2006:*
Pohřebiště v Klecanech, č. I, býv. okr. Praha-východ, v zahradě bývalého zámku. NZ 35 91/06. Archeologický ústav AV ČR Praha.
- Profantová, N. 2007:*
Deposits of ceramic and wooden pots as one most important offerings for the „last way for the afterlife“ in the 9th–10th century in the Middle Bohemia. In: C. Cosma (ed): Funerary offerings and votive depositions in Europe's 1st millenium AD. Cultural artifacts and local identities. Cluj - Napoca, 191–206.
- Profantová, N. 2008:*
Problém interpretace staromadžarských nálezů v Čechách — Problem of interpretation of old Magyar finds in Bohemia. In: Štefanovičová, T. – Hulínek, J. (ed.): Boj pri Bratislave v r. 907 a jeho význam pre vývoj stredného Podunajska. Bratislava, 149 – 168.

Profantová, N. 2009:

Raně středověké pohřebiště Klecany I – přínos výzkumu v r. 2005 — Das Frühmittelalterliche Gräberfeld Klecany I – Grabungsausbeute 2005. In: Dresler, P. – Měřínský, Z. (ed.): Archeologie doby hradištní v České a Slovenské republice. Archaeologia mediaevalis Moravica et Silesiana – Supplementum 2. Brno, 82–93.

Profantová, N. 2009a:

Hrob knížete z Kolína. In: Sommer, P.- Třeščík, D.- Žemlička, J.: Přemyslovci. Budování státu. Praha, 140–141.

Profantová, N. v tisku:

New Evidence concerning Dating, Importance and Hinterland of Early Medieval Hillfort of Klecany, district of Prague-East. In: Macháček, J. (ed.): Praktische Funktion, gesellschaftliche Bedeutung und symbolischer Sinn der frühgeschichtlichen Zentralorte in Mitteleuropa. Studien zur Archäologie Europas. Bonn, 299–314.

Profantová, N. v tisku 2:

Karolínské importy a jejich napodobování v Čechách (konec. 8.–10. stol.). In: Turčian, V. (ed.): Karolínská doba a Slovensko. Sborník SNM –supplémentum. Bratislava.

Profantová, N. v tisku 3:

Ostentatious jewellery of the 9th to 10th centuries in the Czech lands. Its development and the role played by the „Bohemian jewellery“ in the unfolding of Polish goldsmith's art. Dufková, M. (ed.): SNM Praha.

Profantová, N. – Frána, J. 2003:

Příspěvek ke studiu šperkařství v raném středověku — A contribution to the study of jewellery-making in the Early Middle Ages in Bohemia and Moravia. Archeologické rozhledy 54, 47– 58.

Profantová, N. – Stolz, D. 2006:

Bronzové nálezy z hradiště v Tismicích a pokus o interpretaci významu hradiště — Metal finds from the hillfort of Tismice and attempt to the interpretation of importance of the hillfort in the Early Middle Ages. ASČ 10, 793–838.

Profantová, N. – Stránská, P. – Hájek, M. 2007:

Dětské hroby na raně středověkých pohřebištích Klecany I, II ve světle poznatků antropologie, antropogenetiky a archeologie — Kindergräber auf frühmittelalterlichen Fundstellen Klecany I, II im Licht der Erkenntnissen von Anthropologie, Antropogenetik und Archäologie. Študijné zvesti AU SAV 42. Nitra, 141–152.

Profantová, N. – Stránská, P. 2008:

Muži a ženy na raně středověkých pohřebištích

v Klecanech (podle poznatků archeologie a antropologie) — Men and women in Early Medieval burial grounds in Klecany (after archaeological and physical anthropological records), Stuchlík, S. (ed). Muž a žena v pohřebním ritu, Acta archaeologica Opaviensia 3, 129–142.

Profantová, N. – Šilhová, A. 2010:

K problematice kaptorg v Čechách. Na základě detailního studia hrobu 22 z Klecan II. — Frühmittelalterlichen Kaptorgen in Böhmen. Analyse eines Fundes aus Grab Nr. 22 auf dem Gräberfeld Klecany II. Památky archeologické 101, 283–310.

Profantová, N. – Špaček, J. – Novotná, M. v tisku:

Nové poznatky o výrobě a obsahu kaptorg. Na základě studia hrobů ze Zelenče a Čelákovic. ASČ 15.

Profantová, N. – Vích, D. 2008:

Raně středověké osídlení Malé Hané na pomezí Čech a Moravy — Early medieval settlement of Malá Haná, region on the Bohemian-Moravian border. Přehled výzkumů 49. Brno, 133–164.

Profous, A. 1949:

Místní jména v Čechách, jejich vznik, původní význam a změny. D.II. Ch-L. Praha.

Radoměřský, D. 1995:

Der Silberschatz von Saatz (Der deutsche Anteil der Prägungen). Acta Univers. Carolinae – Phil at hist. I. Z pomocných věd historických XI. Numismatica 32, 1993. Praha.

Rejholcová, M. 1995:

Pohrebisko v Čakajovciach I, II – Katalóg, (9.–12. storočie) — Das Gräberfeld von Čakajovce (9.–12. Jahrhundert). Nitra.

Reyman, B. 1987:

Wczesnośredniowieczny skarb srebrny z Nowej Huty – Pleszowa I. Materiały Archeologiczne Nowej Huty XI, 121–173.

Roberts, Ch. – Manchester, K. 2007:

The archaeology of disease. Third edition. New York: Cornell University Press, Ithaca.

Rusó, A. 1991:

Příspěvek k poznání slovanského hradiště v Zabuřanech — Beitrag zur Erkenntnis des slawischen Burgwalls in Zabuřany. Teplice.

Rzeźnik, P. 1998:

Paciorki szklane z wczesnośredniowiecznego grodziska w Gostyniu na Dolnym Śląsku, Kraje słowiańskie w wiekach średnich. Poznań, 380–391.

Santos, F. R. – Pandya, A. – Tyler-Smith, C. 1998:

Reliability of DNA-based sex tests. Nature Genetics. 18(2), 103–103.

- Sedláček, A. 1998:*
Hrady, zámky a tvrze Království českého, díl XV. Kouřimsko, Vltavsko a jihozápadní Boleslavsko. Praha.
- Sejbal, J. 1959:*
Nález zlaté byzantské mince. Časopis Moravského musea 44, 63–64.
- Shahack, R. – Marshall, F. – Weiner, S. 2003:*
Geo-Ethnoarchaeology of Pastoral Sites: The identification of Livestock Enclosures in Abandoned Maasai Settlements. Journal of Archaeological Science 30, 439–459.
- Schmitt, J.-C. 2004:*
Svět středověkých gest. Praha (přeložila Doležalová).
- Schoch, W. – Heller, I. – Schweingruber, F. H. – Kienast, F.*
Wood anatomy of European Species [webová stránka]. c2004 [cit. 15.01. 2007] Dostupné z: www.woodanatomy.ch
- Schulze-Dorrlamm, M. 1988:*
Untersuchungen zur Herkunft der Ungarn und zum Beginn ihrer Landnahme im Karpatenbecken. Jahrbuch RGZM 35, 373–478.
- Schweingruber, F. H. 1978:*
Mikroskopische Holz Anatomie. Kommissionsverlag Zürcher, Zug.
- Sklenář, K. 1982:*
Pravěké nálezy na Mělnicku a Kralupsku. Mělník
- Sklenář, K. 1992:*
Archeologické nálezy v Čechách do roku 1870. Praha.
- Skružný, L. 1980:*
K některým zvláštnostem pohřebního ritu na slovanském pohřebišti v obci Bášt (o. Praha-východ) — Zu einigen Besonderheiten des Bestattungsritus auf der slawischen Grabstätte in der Bášt (Kr. Prag-Ost). In: Slované 6.–10. století. Břeclav – Pohansko 1978. Brno, 211–225.
- Skružný, L. – Sankot, P. 1985:*
Bášt, r-a Praga-vostok, mogilnik 10. v. Archeologičeskije izučeniija pamjatnikov 6–15 vekov v Čechii 1975–1985 gg. Praga, 65–69.
- Sláma, J. 1970:*
Příspěvek k dějinám českého hrnčířství 9. a 10. století — Ein Beitrag zur Geschichte der böhmischen Töpferei des 9. und 10. Jahrhunderts. SNM XXIV, 157–165.
- Sláma, J. 1977:*
Mittelböhmen im frühen Mittelalter I. Katalog der Grabfunde. Praehistorica 5. Praha.
- Sláma, J. 1986:*
Střední Čechy v raném středověku II — Central Bohemia in the Early Middle Ages II. Praehistorica 11. Praha.
- Sláma, J. 1989:*
Střední Čechy v raném středověku III. Archeologie o počátcích přemyslovského státu — Central Bohemia in the Early Middle Ages III. Praehistorica 14. Praha.
- Sláma, J. 1991:*
Slovanské pohřebiště — Ein Slawisches Gräberfeld. In: Buchvaldek, M. – Sláma, J. – Zeman, J.: Ločenice: z archeologických výzkumů na katastru obce. Praehistorica 16. Praha.
- Smejtek, L. – Profantová, N. – Ernée, M. v tisku:*
Bronzový mečik z Klecan, okr. Praha-východ. Archaeologica Slovaca. Monographiae – Communicationes.
- Smetánka, Z. 1988:*
Stopa magického jednání na pohřebišti Za jízdárnou Pražského hradu. In: Sborník Kruhu přátel Muzea hlavního města Prahy 1, 1988, 47–55.
- Smetánka, Z. 1992a:*
Raně středověký dvojhrob z Pražského hradu — Early medieval double-grave from Prague Castle. Archeologické rozhledy 44, 560–566.
- Smetánka, Z. 1992:*
Nálezová zpráva o výzkumu v Lumbeho zahradě č.j. 4 235/92. AÚ AV ČR Praha.
- Smetánka, Z. 1993:*
Archeologie ochranného zvuku. Dějiny a současnost 1, 7–9.
- Smetánka, Z. 1994a:*
Archaeological Excavations in the Lumbe Garden of Prague Castle and Their Implications for the Study of the Culture of the Early Czech State. In: 25 Years of Archaeological Research in Bohemia. Památky archeologické – Supplementum 1. Praha, 162–167.
- Smetánka, Z. 1994b:*
Příspěvek ke studiu karolinského vlivu na velkomoravský šperk v Čechách a na Moravě — The Carolingian Influence on the Great Moravian Jewellery. Praehistorica 21. Praha, 105–115.
- Smetánka, Z. 1998:*
Archeologie ptačího vejce, Dějiny a současnost 1, 7–10.
- Smetánka, Z. 2000:*
Das Gräberfeld im Lumbe Garten and der Prager Burg. In: Wiczorek, A. – Hinz, H.-M. (ed.): Europas Mitte um 1000. Katalog. Stuttgart, 255–257.

- Smetánka, Z. 2003:*
Archeologické etudy. Osmnáct kapitol o poznávání středověku. Praha.
- Smetánka, Z. 2004:*
Legenda o Ostojovi, Praha (2. vydání).
- Smetánka, Z. – Hrdlička, L. – Blajerová, M. 1973:*
Výzkum slovanského pohřebiště za Jízdárnou Pražského hradu. Předběžná zpráva — Die Ausgrabungen des slawischen Friedhofs hinter dem Reithaus der Prager Burg. Archeologické rozhledy 26, 265–270, 369.
- Smetánka, Z. – Hrdlička, L. – Blajerová, M. 1974:*
Výzkum slovanského pohřebiště za Jízdárnou Pražského hradu r. 1973 — Die Ausgrabungen des slawischen Friedhofs hinter dem Reithaus der Prager Burg 1973. Archeologické rozhledy 26, 386–405, 433–438.
- Smetánka, Z. – Staňa, Č. 1996:*
Velká Morava a Praha (Rentgenfluorescenční analýza zlatých šperků z Velké Moravy a jejich vztah k Pražskému hradu). In: Kurnatowska, Z. (ed.): Słowiańszczyzna w Europie średniowiecznej 2. Wrocław, 137–142.
- Smetánka, Z. – Štverák, B. 1992:*
X-ray fluorescent analysis of gold and gilded jewels from the cemetery in Lumbe Garden at Prague Castle. Archeologické rozhledy 44, 418–430.
- Snášil, R. 1975:*
Archeologie a vesnická sídliště 10.–13. století na Moravě — Archäologie und die Dorfsiedlung des 10.–13. Jhs. in Mähren. Archeologické rozhledy 27, 305–317.
- Sommer, P. 1997:*
Raně středověká ecclesia lignea a archeologie — Frühmittelalterliche Ecclesia lignea und Archäologie. In: Z pravěku do středověku. Sborník k narozeninám V. Nekudy. Brno, 276–278.
- Sós, A. – Bökönyi S. 1963:*
Die Ausgrabungen G. Fehérs in Zalavár. Budapest.
- Staňa, Č. 1995:*
Příspěvek k poznání horizontu veligradského šperku — Beitrag zur Erkenntnis des Veligrader Schmuckhorizonts. Sborník prací Filosofické fakulty Brněnské univerzity E 40, 37–45.
- Staňa, Č. 2006:*
Velkomoravské pohřebiště v Rajhradě a Rajhradcích. Katalog. Brno.
- Stanilov, S. 1991:*
Staroblgarski rem'čni ukradu ot nacionalnija Archeologičen muzej — Altbulgarische Gürtelschmucke aus dem nationalen archäologischen Museum. Razkopki i proučivanija 22. Sofie, 5–70.
- Staššíková-Štukovská, D. 1996:*
Problematika vybraných typov veligradských náušnic Velkej Moravy z pohledu doterajších výsledkov výskumu v Borovciach — Die Problematik einer Typenauswahl byzantinisch-orientalischer Veligrad-Öhringe Grossmährens aus der Sicht der bisherigen Grabungsergebnisse in Borovce. In: Svätopluk 894–1994. Nitra, 197–206.
- Staššíková-Štukovská, D. 1997:*
K byzantskému pôvodu sklenených korálikov v nálezoch z 8.–9. storočia na Morave a Slovensku — Zur byzantinischen Herkunft von Glasperlen aus dem 8. und 9. Jh auf dem Gebiet Mährens und Slowakei. In: Turčan, V. (ed.): Byzantská kultura a Slovensko. Zborník Slovenského národného múzea. Archeológia – supplementum 2. Bratislava, 67–81.
- Staššíková-Štukovská, D. 2005:*
Výskum velkomoravských šperkov vyrábaných na slovenskom území, Zvárač II, 3: reportáže, nečíslované.
- Staššíková-Štukovská, D. – Brziak, P. 1995:*
Pôvod povrchových vrstev železném sekery z pohrebiska v Borovciach. Sborník z konferencie Archo-metalurgia železa v oblasti Karpát. Študijné Zvesti AÚ SAV 31. Nitra, 193–202.
- Staššíková-Štukovská, D. – Plško, A. 1997:*
Typologische und technologische Aspekte der Perlen aus dem frühmittelalterlichen Gräberfeld in Borovce. In: von Freeden, U. – Weczorek, A. (ed.): Perlen. Archäologie, Techniken Analysen. Akten des Internationalen Perlen Symposium in Mannheim. Bonn, 259–274.
- Staššíková-Štukovská, D. – Ungerman, Š. 2009:*
Skleněné koráliky z včasnostredovekého pohrebiska v Dolních Věstonicích — Glasperlen aus dem frühmittelalterlichen Gräberfeld in Dolní Věstonice. In: Dresler, P. – Měřínský Z. (ed.): Archeologie doby hradištní v České a Slovenské republice. AMMS supplement. 2. Brno, 136–149.
- Stloukal, M. 1963:*
První pohřebiště na hradišti „Valy“ u Mikulčic — Die erste Begräbnisstätte auf dem Burgwall „Valy“ bei Mikulčice. Anthropologische Analyse. Památky archeologické 54, 114–140.
- Stloukal, M. 1964:*
Čtvrté pohřebiště na hradišti „Valy“ u Mikulčic — Die vierte Begräbnisstätte auf dem Burgwall „Valy“ bei Mikulčice. Anthropologische Analyse. Památky archeologické 55, 479–505.
- Stloukal, M. 1999:*
Paleodemografie. In: Stloukal, M. a kol.: Antropologie. Příručka pro studium kostry. Praha: Národní muzeum, 359–374.

- Stloukal, M. – Dobisíková, M. – Kuželka V. – Stránská, P. – Velemínský, P. – Vyhnánek, L. – Zvára, K. 1999:*
Antropologie. Příručka pro studium kostry. Praha: Národní muzeum.
- Stránská, P. 2005:*
Klecany I. Antropologický posudek č. 1069. Archeologický ústav AV ČR, Praha, v.v.i.
- Stránská, P. 2006:*
Antropologický posudek č. 1052 – Roztoky Žalov – Na Panenské. Archiv AÚ AV ČR, č.j. 9528/06.
- Stránská, P. 2009:*
Raně středověké pohřebiště na Budči (poloha Na Týnici). Antropologická charakteristika, zdravotní stav chrupu — The Early Medieval Burial Site in Budeč (Na Týnici). Anthropological Description, Dental Health. Památky archeologické 100, 213–240.
- Stránská, P. – Velemínský, P. – Likovský, J. – Velemínská, J. 2002:*
The great Moravian cemetery at Josefov. Basic anthropological characteristics, possible expression of physiological and physical loads, state of health, ČNM, řada přírodovědná, 182, 1–4, 131–176
- Stránská, P. – Velemínský, P. – Velemínská, J. 2008:*
The state of dental health of the Great Moravian population – the comparison of the inhabitants of Mikulčice center and its hinterland. In: Velemínský, P. – Poláček, L. (Hrsg.): Studien zum Burgwall von Mikulčice, Band 8, Spisy Archeologického ústavu AV ČR Brno 27. Brno, 121–141.
- Stránská, P. – Dobisíková, M. – Likovský, J. – Velemínský, P. 2010:*
Raně středověké pohřebiště v Lahovicích – základní antropologická charakteristika populační skupiny. Archaeologica historica 35, 1-2, 135-157.
- Stroh, A. 1954:*
Die Reihengräber der karolingisch-ottonischen Zeit in der Oberpfalz. Kallmünz.
- Sullivan, K. M. – Mannucci, A. – Kimpton, C. P. – Gill, P. 1993:*
A rapid and quantitative DNA sex test: fluorescence-based PCR analysis of X-Y homologous gene amelogenin. Bio Techniques 15: 637–641.
- Svoboda, B. 1963:*
Hradištní pohřebiště s dřevěnou stavbou v Žalanech u Teplíc — Burgwallzeitliches Gräberfeld mit einem Holzbau in Žalany bei Teplice. Památky archeologické 54/1, 266–305.
- Szöke, B. M. 1992:*
Die Beziehungen zwischen dem oberen Donautal und Westungarn in der ersten Hälfte des 9. Jahrhunderts. In: Daim, F. 1992: AWARENFORSCHUNGEN II. Wien, 841–968.
- Šolle, M. 1959:*
Knížecí pohřebiště na Staré Kouřimi — Fürstliche Bestattungstätte in Stará Kouřim. Památky archeologické 50, 353–506.
- Šolle, M. 1966:*
Stará Kouřim a projevy velkomoravské hmotné kultury v Čechách — Alt Kouřim und die großmährische Kultur in Böhmen. Praha.
- Šolle, M. 1980:*
Objev mikulčicko-blatnického křížku na Budči a jeho význam — The discovery of a Mikulčice-Blatnica-type small cross on the walled site of Budeč and its significance. Archeologické rozhledy 32, 265–273.
- Šolle, M. 1982a:*
Frühslawische Burgzentren und ihre Gräberfelder in Böhmen aus historisch-gesellschaftlicher Sicht. Beiträge zur Ur- und Frühgeschichte II. Berlin, 205–214.
- Šolle, M. 1982b:*
Slovanská pohřebiště pod Budčí — Slawische Gräberfelder unterhalb Budeč. Památky archeologické 73, 174–216.
- Šolle, M. 1984:*
Staroslovanské hradisko. Praha.
- Šolle, M. 1990:*
Rotunda sv. Petra a Pavla na Budči — Die Rotunde der hl. Peter und Paul auf Budeč. Památky archeologické 81, 140–207.
- Špaček J. 2007:*
Nalezeno vzácné pohřebiště. Zpravodaj města Čelákovice č. 2, zvláštní příloha.
- Špaček, J. – Snítily, P. 2005:*
Archeologický výzkum městského muzea v Čelákovících. Středočeský vlastivědný sborník 23. Roztoky, 150–157.
- Šrůčková, E. 1958:*
Výzkum slovanského pohřebiště v Josefově (okr. Hodonín), Přehled výzkumů 1958. Brno, 63–64.
- Šrůčková, E. 1962:*
Výzkum slovanského pohřebiště v Josefově (okr. Hodonín). Přehled výzkumů 1961. Brno, 93–94.
- Šreinová, B. 2005:*
Provenience kamenné suroviny. In: Kuna, M. – Profantová, N.: Počátky raného středověku v Čechách. Praha, 264–271.

Štefan, I. 2005:

Kaptorgy: pokus o kontextuální analýzu — Die Kaptorgen – ein Versuch um die kontextuelle Analyse. *Studia Mediaevalia Pragensia* 5, 21–60.

Štefan, I. – Krutina, I. 2009:

Raně středověké sídliště, hromadný hrob a pohřebiště na Budči (poloha Na Týnici) Ke vztahu „archeologie a událostní historie“ — The Early Medieval Settlement, Mass grave and Burial Grounds at Budeč (Na Týnici Site). *Památky archeologické* 100, 119–212.

Štefanovičová, T. 2001:

K otázce významu predmetu ako amuletu — The question of the meaning of the object as an amulet, *SPFFBU M* 5, 113–117.

Sztyber, A. 2006:

Wczesnośredniowieczne kaptorgi z terenu ziem Polski. Praca magisterska. Uniwersitet Jagelloński, Instytut archeologii. Kraków.

Świdorski, J. 1966:

Produkcja wyrobów bednarskich, Warszawa.

Teegen, W. R. – Schultz, M. 1994:

Epidural hematoma in fetuses, newborns and infants from the early medieval settlements of Elisenhof and Starigard – Oedenburg (Germany). In: *Papers on paleopathology presented at the Tenth European Members Meeting of the Paleopathology association, 29 August – 3 September 1994. Göttingen, Germany 1994. Paleopathology Newsletter* 88 (Supplement): 26.

Thunmark-Nylén, L. 1995:

Die Wikingerzeit Gotlands II. Stockholm.

Tichý, R. 1958:

Výzkum staroslovanského pohřebiště v Dolních Věstonicích, o. Mikulov. Přehled výzkumů 1957. Brno, 57–59.

Točák, A. 1970:

Pohrebný ritus na včasnostredovekých pohrebiskách v Holiarech a Štúrově — Bestattungsritus auf den frühmittelalterlichen Gräberfeldern in Holiare und Štúrovo. *Slovenská archeológia* 18, 29–56.

Tomek, O. 1972:

Nové nálezy na archeologických lokalitách Klecany a Přemyšlení. Zpravodaj středočeské vlastivědy a kronikářství IV/1–2, 20–24.

Tomková, K. 1998a:

Bernstein im frühmittelalterlichen Böhmen. *Památky archeologické* 89, 64–103.

Tomková, K. 1998b:

Jantar a komunikace v raně středověkých Čechách — Bernstein und Kommunikationen im frühmittelalterlichen Böhmen. *Archaeologia historica* 23. Brno, 223–231.

Tomková, K. 2001:

Levý Hradec v zrcadle archeologie I — Levý Hradec im Spiegel der Archeologie I. Praha.

Tomková, K. 2005:

Raně středověká pohřebiště na severním a západním předpolí Pražského hradu — Das Bestatten auf der Prager Burg und ihren Vorfeldern. In: Tomková, K. (ed.): *Pohřbívání na pražském Hradě a jeho předpolích. Castrum Pragense* 7, I.1. Praha.

Tomková, K. 2005a:

Pohřební ritus na Pražském hradě a jeho předpolích ve středověku a novověku – charakteristika a vývoj. In: K. Tomková: *Pohřbívání na pražském Hradě a jeho předpolích, Castrum Pragense* 7, I.1. Praha, 159–196.

Tomková, K. 2006:

Raně středověká pohřebiště na předpolí Pražského hradu I — Frühmittelalterliche Gräberfelder auf dem Vorfeld der Prager Burg I. *Castrum Pragense* 7, I.2. Praha, 5–128.

Tomková, K. 2007:

Olivovité korálky v Čechách z pohledu dějin jejich studia — Olive-type beads in Bohemia and their history. *ASČ* 11, 531–548.

Tomková, K. v tisku.

Levý Hradec v zrcadle archeologie II. Pohřebiště.

Tomková, K. – Frolík, J. 2005:

Topografie pohřbívání v areálu Pražského hradu a na jeho předpolích — Die Topographie der Bestattungen im Areal der Prager Burg und auf ihren Vorfeldern. In: Tomková, K. (ed.): *Pohřbívání na Pražském hradě a jeho předpolích. Castrum Pragense* 7, I.1. Praha, 7–24.

Tomková, K. – Profantová, N. 2004:

Záchranný výzkum raně středověkého pohřebiště na Žalově (obec Roztoky) v poloze Na panenské. *Zprávy ČAS společnosti* 56. Archeologické výzkumy v Čechách 2003. Praha, 25.

Trebakijewicz, T. 1963:

Cmentarzysko wczesnośredniowieczne we wsi Psary, pow. Piotrów Trybunalski. *Prace i Materiały Muzeum Archeologicznego i Etnograficznego w Łodzi* 9, 131–166.

Turek, R. 1946a:

Prachovské skály na úsvitě dějin. Praha.

Turek, R. 1946:

Slovanské mohyly u Pňovic — Slave barrows near Pňovice (district Blatná) Bohemia. *Památky archeologické* 42, 105–123.

Turek, R. 1962:

Zlomkové stříbro z Kelčského nálezů. *Numismatický sborník* VII, 83–117.

- Turek, R. 1976:*
Libice. Pohřebiště na vnitřním hradisti — Das Gräberfeld im inneren Burgwall. SNM A – XXX. Praha.
- Turek, R. 1978:*
Libice. Hroby na vnitřním hradisku — Libice. Die Gräber im inneren Burgwall. SbNM XXXII. Praha.
- Turek, R. 1982:*
Slavníkovci a jejich panství. Hradec Králové.
- Turek, J. 1995:*
Klecany. Nálezová zpráva č. 1812/95. ArÚ AV ČR Praha.
- Ulbl, H. 1974:*
Berg. Fundberichte aus Österreich 12, 125–126.
- Ungermaň, Š. 2005:*
Ženský šperk staršího velkomoravského horizontu — Frauenschmuck des älteren grossmährischen Horizonts. Archeologické rozhledy 57, 707–749.
- Ungermaň, Š. 2007:*
Raně středověké pohřebiště v Dolních Věstonicích - Na Pískách — Early medieval cemetery in Dolní Věstonice - Na pískách. Brno. Nепublikovaná disertace na FF Masarykovy Univerzity
- Ungermaň, Š. 2010:*
Počátky mladohradištních pohřebišť na Moravě — Die Anfänge der jungburgwallzeitlichen Gräberfelder in Mähren. In: Zaměřeno na středověk. Praha, 220–239, bar. obr. 2–7.
- Váňa, Z. 1973:*
Značky na keramice ze slovanských hradisti v Zabuřanech a Bílině, okr. Teplice — Bodenzeichen auf Keramik aus den Burgwällen in Zabuřany und Bílina, Kr. Teplice. Archeologické rozhledy 25, 196–215.
- Váňa, Z. 1976:*
Výzkum centra přemyslovského hradské správy v severozápadních Čechách v letech 1952, 1961–64 a 1966. — Die Erforschung des Zentrums der Přemyslidischen Burgverwaltung in Nordwest Böhmen in den Jahren 1952, 1961–64 und 1966. Památky archeologické 67, 393–478.
- Váňa, Z. 1995:*
Přemyslovská Budeč. Archeologický výzkum hradisti v letech 1972–1986 — Zusammenfassung. Praha.
- Varadzin, L. 2005:*
Značky na dnech keramických nádob ve středověku — Beitrag zu Kenntnis der Bodenzeichen auf der mittelalterlichen Keramik. Studia Mediaevalia Pragensia 5, 165–199.
- Varadzin, L. 2007:*
Značky na dnech keramických nádob ze Staré Boleslavi — Bodenmarken auf den Keramikgefäßen aus Stará Boleslav. Archeologické rozhledy 59, 53–79.
- Varadzin, L. 2010:*
K vývoji hradisti v jádru Čech se zřetelem k přemyslovské doméně (příspěvek do diskuse) — On the development of strongholds in the heart of Bohemia in regard to the Přemyslid domain. Archeologické rozhledy 62, 535–554.
- Veeck, W. 1931:*
Die Alamanen in Württemberg I–II. Berlin – Leipzig.
- Venclová, N. – Hulínský, V. – Frána, J. – Fikrle, M. 2009:*
Němčice a zpracování skla v laténské Evropě – Němčice and glass-working in La Tène Europe. Archeologické rozhledy 61, 2009, 383–426.
- Velemínský, P. 2000:*
Mikulčice-Kostelisko. Některé kostní projevy nespécifické zátěže a možnosti stanovení pokrevně příbuzenských vztahů na základě morfologické podobnosti. Ph. D práce, přírodovědecká fakulta UK. Praha.
- Velemínský, P. – Likovský, J. – Trefný, P. – Dobisíková, M. – Velemínská, J. – Poláček, L. – Hanáková, H. 2005:*
Anthropologische Analyse der grossmährischen Gräberfeldes Kostelisko im Suburbium des Burgwalls von Mikulčice. — Demographie, Spuren nicht spezifischer physiologischer und physischer Belastungen an den Skeletten, Gesundheitszustand. In: Poláček, L. (ed) Studien zum Burgwall von Mikulčice 6, 539–633.
- Vignatiová, J. 1977–78:*
Břeclav-Pohansko – jihozápadní předhradí (výzkum 1962–3) — Břeclav-Pohansko – Südwestliches Vorburg. SP FFBU E 22–23, Brno, 135–156.
- Vojtěchovská, I. – Charvátová, K. 1994:*
Klecany. Nálezová zpráva č. 4630/94. AÚ AV ČR Praha.
- Vyhnánek, L. 1999:*
Nárys kosterní paleopatologie se zaměřením na radiodiagnostiku. In: Stloukal, M. et al. (eds.): Anthropologie. Příručka pro studium kostry. Praha, 386–432.
- Wachowski, K. 1975:*
Cmentarzyska doby wczesnopiastowskiej na Śląsku. Wrocław.
- Walton, P. – Eastwood, G. 1988:*
A brief guide to the cataloguing of archaeological textiles. London.

Woźnicka, Z. 1961:

Wyroby bednarskie i tokarskie Średnowiecznego Miedzyrzeczca. Poznań.

Zápotocký, M. 1965:

Slovanské osídlení na Litoměřicku — Die slawische Besiedlung in der Litoměřiceer Gegend. Památky archeologické 56, 205–391.

Zápotocký, M. 1992:

Raně středověké sídelní komory na dolní Ohři — Frühmittelalterliche Siedlungskammern in unteren Flussgebiet der Eger. Archeologické rozhledy 44, 185–215.

Zavřel, P. 1986:

Záchraný výzkum slovanské mohyly u Vitína, okr. České Budějovice — Die Rettunggrabung des slawischen Hügels aus der Burgwallzeit bei Vitín, Bez. ČB. Archeologické výzkumy v jižních Čechách 3, 159–163.

Zeman, J. 1956:

Dřevěné věderka doby římské a otázky jejich dalšího vývoje — Römerzeitliche Holzeimer und die Frage ihrer weiteren Entwicklung, Památky archeologické 47, 86–104.

Zeman, J. – Sláma, J. – Buchvaldek, M. 1971:

Pozdně halštatské a slovanské hroby z Řesaníc, okr. Plzeň-jih — Die späthallstattzeitlichen und slawischen Gräber von Řesanice. Památky archeologické 62, 364–405.

Zoll-Adamikowa, H. 1966:

Wczesnośredniowieczne cmentarzyska szkieletowe Malopolski I. Wrocław – Warszawa – Kraków.

10.3. Zkratky použité v literatuře

AÚ ČSAV – Archeologický ústav Akademie věd Československé/České republiky

ASČ – Archeologie ve středních Čechách, Praha

SNM – Sborník Národního muzea Praha

SBM – Studien zum Burgwall von Mikulčice

SPFFBU – Sborník prací Filosofické fakulty Brněnské university